

Briselē, 22.2.2017.
COM(2017) 90 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI**

**2017. gada Eiropas pusgads - Novērtējums par progresu strukturālo reformu
īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar
Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti**

{SWD(2017) 67 final - SWD(2017) 93 final}

1. IEVADS

Eiropas atlabšana no ekonomiskās krīzes ir vienmērīga un sekmē pozitīvas tendences darba tirgū. Dalībvalstis īsteno 2017. gada izaugsmes pētījumā¹ noteiktās prioritātes. Atlabšana notiek, pateicoties atbalstošai monetārajai politikai, kopumā neitrālai kopīgai fiskālajai nostājai, izaugsmi veicinošai fiskālajai korekcijai un strukturālo reformu ietekmei. To veicina uzņēmumu un patērētāju lielāka ticība ekonomikas attīstības perspektīvām. Izmaksas no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem un projekti, kurus īsteno Investīciju plāna Eiropai ietvaros, palīdz mobilizēt privātos un publiskos ieguldījumus. Gandrīz visās dalībvalstīs pieaug nodarbinātības līmenis, samazinās bezdarbs, kā arī pakāpeniski samazinās ilgtermiņa bezdarba un jauniešu bezdarba līmenis. Tomēr dažās valstīs svarīgākās risināmās problēmas joprojām ir liels bezdarbs, nabadzība un nevienlīdzība, un visā ES vēl nav atgūta sociālekonomiskā konverģence. Produktivitātes pieaugums ir uzlabojies, taču stāvoklis dažādās dalībvalstīs būtiski atšķiras, un kopumā šis pieaugums joprojām ir zems. Lai nodrošinātu atlabšanu, ir jāizmanto visi politikas instrumenti, gan monetārie, gan fiskālie un strukturālie, lai stiprinātu izaugsmi, ieguldījumus un finanšu stabilitāti.

Dalībvalstīm jārikojas tādās jomās kā ieguldījumi, strukturālās reformas un valsts finanses, vienlaikus paātrinot izaugsmi un nodrošinot tās ilgtspēju. Ar monetāro politiku vien nepietiek, lai paceltu pieprasījuma vai ieguldījumu līmeni. Fiskālajai politikai joprojām ir liela nozīme gan dalībvalstīs ar fiskālo telpu, gan tajās, kurās vajadzīgas korekcijas. Fiskālajai politikai ir jābūt vērstai uz vidēja termiņa izaugsmes potenciāla uzlabošanas pasākumiem. Strukturālajām reformām jābūt vērstām uz to, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus ieguldījumiem, veicinātu darbaspēka līdzdalību un nodrošinātu valsts finanšu ilgtspēju. Reformām būtu arī jāveicina labāka uzņēmējdarbības vide, jāsekmē inovācija un jāpalielina preču un pakalpojumu tirgu dinamika. Ar reformām jācenšas novērst nevienlīdzību, arī veicinot ieguldījumus prasmēs, vienlaikus uzlabojot prasmju pielāgošanas procesu darba tirgiem un modernizējot nodokļu un sociālās aizsardzības sistēmas.

Šajā paziņojumā ir apkopota informācija par reformu īstenošanā un dalībvalstu ekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā panākto progresu. Detalizēts novērtējums par katras dalībvalsts, izņemot Grieķiju², panākto progresu 2016. gadā valstīm adresētajos ieteikumos konstatēto problēmu risināšanā ir ietverts Eiropas Komisijas dienestu publicētajos ziņojumos par attiecīgo valsti. Ziņojumos par 13 dalībvalstīm, kuras norādītas 2017. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumā³, ietverts arī makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras ietvaros veiktais padziļinātais pārskats.

Ziņojumos par valstīm sniegts ilgāka termiņa redzējums par panākto progresu un gaidāmajām problēmām. Lai gan Eiropas pusgads notiek ikgadēja cikla ietvaros, reformu prioritātes dalībvalstīs bieži vien tiek noteiktas jaunas valdības pilnvaru sākumā, un visaptverošu strukturālo reformu īstenošana var ilgt vairākus gadus. Lai to labāk atspoguļotu

---

¹ COM(2016) 725. Pārskats par ES līmeņa prioritātēm atrodams arī Komisijas 2017. gada darba programmā (COM(2016) 710) un 2016. gada 13. decembra Kopīgajā deklarācijā par ES leģislatīvajām prioritātēm 2017. gadā.

² Lai nedublētu makroekonomikas korekciju programmā minētos reformu pasākumus un nodrošinātu saskaņību ar iepriekšējos gados īstenoto pieeju, Komisija Eiropas pusgada ietvaros nav sniegusi papildu ieteikumus Grieķijai.

³ COM(2016) 728.

analīzē, ziņojumos par valstīm pirmo reizi ir iekļauts konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanas ilgtermiņa novērtējums.

Analīzē ir izvērtēts arī dalībvalstu budžeta stāvoklis. Tā ir balstīta uz Komisijas jaunāko ekonomikas prognozi⁴ un pamatojas uz Komisijas atzinumiem par eurozonas dalībvalstu 2017. gada budžeta plānu projektiem⁵.

Komisija ir veikusi pasākumus, lai panāktu lielāku atbildības uzņemšanos par reformu programmu. Komisija pēdējos gados ir racionalizējusi konkrētām valstīm adresētos ieteikumus. Šajā Eiropas pusgada kārtā Komisija ir stiprinājusi dialogu ar dalībvalstīm tehniskā un politiskā līmenī, it īpaši, organizējot priekšsēdētāja vietnieku un komisāru augsta līmeņa vizītes. Komisija pirms ziņojumu par valstīm publicēšanas ir arī apspriedusies ar dalībvalstīm par šo ziņojumu analītisko saturu, un dalībvalstīm bija iespēja pārbaudīt ziņojumos minēto datu un faktu pareizību, taču ziņojumos joprojām ir pausts Komisijas dienestu viedoklis.

Eiropas pusgada process ir daudz plašāks par katras dalībvalsts individuālā veikuma novērtējumu. Tas arī nodrošina iespēju veicināt labāku politikas koordināciju dalībvalstīs, arī to parlamentos, un sociālo partneru ciešāku iesaistīšanu. Attiecīgajos ziņojumos par valstīm ir arī identificēti iespējamie blakusietekmes riski eurozonas dalībvalstīs, ja netiks veikti politikas pasākumi. Konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos, ko Komisija plāno ierosināt 2017. gada maijā, tiks ņemti vērā arī ieteikumi eurozonai⁶.

2. EKONOMISKAIS UN SOCIĀLAIS KONTEKSTS

Eiropas ekonomika ir izrādījusies noturīga, neskatoties uz vairākām problēmām 2016. gadā. Izaugsmi galvenokārt ir sekmējis privātais patēriņš, pateicoties arvien labākiem darba tirgus apstākļiem un zēmai inflācijai.

Mērena izaugsme tiek prognozēta arī 2017. un 2018. gadā, lai gan ir iekšēji un ārēji riski. Sagaidāms, ka IKP pieaugums ES gan 2017. un 2018. gadā joprojām būs diezgan stabils — 1,8 %. Tas būtu jāveicina, turpinot uzlabot darba tirgus apstākļus, kā arī ar zemām aizņēmumu izmaksām un paredzamo spēcīgāko ārējo pieprasījumu. Paredzams, ka privātais patēriņš joprojām būs galvenais izaugsmes avots, turpretī ieguldījumu pieaugums tiek prognozēts joprojām mērens. Tomēr ekonomikai vēl ir jāpārvar iepriekšējo krīžu sekas, it īpaši ilgtermiņa bezdarbs, kas varētu kļūt par strukturālu problēmu, ja netiks novērsts. Jaunas problēmas ES ekonomikai var radīt iespējamās izmaiņas ASV politikā. Problēmas rada arī Apvienotās Karalistes referendumā balsojums par izstāšanos no ES, ilgtermiņa procentu likmju kāpums un dažu Eiropas banku zemā rentabilitāte.

Nodarbinātības līmenis ES 2016. gadā pieauga līdz 232,5 miljoniem cilvēku, — tas ir visaugstākais rādītājs, kāds jebkad bijis reģistrēts. Bezdarbs ir samazinājies līdz 8,5 %, un ilgtermiņa bezdarba un jauniešu bezdarba rādītāji attiecīgi ir 3,8 % un 18,2 %, t. i., zemāki

---

⁴ Eiropas Komisijas Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts (2017. gads), *European Economic Forecast, Winter. European Economy Institutional Paper* 48.

⁵ COM(2016) 730.

⁶ COM(2016) 726.

nekā iepriekšējos gados. To ES iedzīvotāju īpatsvars, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība (23,7 %), ir viszemākais pēdējo piecu gadu laikā.

Lai gan ienākumu sadalījums ES ir vienlīdzīgāks nekā citu lielo valstu ekonomikā, ienākumu nevienlīdzība joprojām ir ES politikas problēma. Pat pirms krīzes strukturālās pārmaiņas izraisīja ienākumu, bagātības un iespēju nevienlīdzīga sadalījuma pieaugumu, radot bažas sociālajā jomā, kuras nespēja mazināt ne pārdales politika, ne sociālā politika. Finanšu krīze ir palielinājusi izpratni par nevienlīdzīgām iespējām un nesamērīgu sloga sadalījumu sabiedrībā. Vairākās valstīs vidusšķiras ekonomiskais stāvoklis stagnē, bet tajā pašā laikā bagātākie sabiedrības slāņi bieži vien iegūst arvien lielāku bagātības daļu. Vājā fiskālā stāvokļa un lēnās atlabšanas dēļ vairākās valstīs ir samazinājušās manevrēšanas iespējas, tādējādi palielinot sociālo spiedienu reaģēt uz nevienlīdzību⁷.

3. PROGRESS VALSTĪM ADRESĒTO IETEIKUMU ĪSTENOŠANĀ

Analīze par vairākiem iepriekšējiem gadiem apstiprina visu dalībvalstu apņemšanos aktīvi īstenot strukturālās reformas. Kopš Eiropas pusgada procesa sākuma 2011. gadā ir panākts ievērojams progress lielākās daļas ieteikumu izpildē, taču ir redzamas atšķirības dalībvalstu reformu īstenošanas tempa un pamatīguma ziņā. Attiecībā uz 2016. gada konkrētām valstīm adresētiem ieteikumiem lielākā daļa dalībvalstu ir panākušas nelielu vai ierobežotu progresu konstatēto problēmu risināšanā. Progress lielā mērā ir tāds pats kā iepriekšējā gadā. Īpaši iepriecinošs progress vērojams finanšu sektorā un darba tirgus politikā, — šajās jomās daudzas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai risinātu pagājušajā gadā konstatētās problēmas. Zemu procentu likmju labvēlīgā kontekstā ir panākts progress arī valsts finanšu konsolidēšanā. Uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un ieguldījumu veicināšanā panāktais progress dažādās dalībvalstīs atšķiras, savukārt jomas, kurās panākts vismazākais progress, ir preču un pakalpojumu tirgu atvēršana un sociālās atstumtības mazināšana.

Kopumā dalībvalstis virzās uz stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu klimata un enerģētikas jomā, savukārt citu mērķu sasniegšanai būs vajadzīgs ilgstošāks darbs. Domājams, ka lielākā daļa dalībvalstu līdz 2020. gadam sasniegs emisijas samazinājuma, atjaunojamo energoresursu un energoefektivitātes mērķi. Septiņpadsmit dalībvalstis jau ir sasniegušas mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas samazināšanas mērķi, bet 12 dalībvalstis ir sasniegušas terciārās izglītības iegūšanas mērķi. Lai gan 75 % Eiropas nodarbinātības mērķis ir gandrīz sasniegts un stāvoklis nodarbinātības jomā turpina uzlaboties gandrīz visās dalībvalstīs, dažām dalībvalstīm būs grūti sasniegt valsts nodarbinātības mērķi. Joprojām ir problēmas ar nabadzības novēršanas mērķa sasniegšanu, jo Eiropā vēl arvien ir liels to cilvēku skaits, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība (119 miljoni cilvēku). Tomēr šis skaitlis lielākajā daļā dalībvalstu ir samazinājies, pateicoties tam, ka darba tirgus rādītāji turpina uzlaboties. Šis skaitlis samazinās, tuvojoties 2008. gada līmenim (atsauces gads stratēģijas “Eiropa 2020” mērķa noteikšanai), taču tas joprojām par aptuveni 21,6 miljoniem cilvēku pārsniedz stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi. Progress, lai sasniegtu 3 % pētniecības un izstrādes izdevumu mērķi, ir lēns. Pārskats par visiem stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem ir sniegts 2. pielikumā.

---

⁷ Skatīt *Employment and Social Developments in Europe Review*, 2014.–2016. gads.

Līdzekļus, kuri ir pieejami saskaņā ar pašreizējo ES daudzgadu finanšu shēmu, dalībvalstis izmanto, lai palīdzētu sagatavot un īstenot strukturālās reformas. Finansējuma izlietojums uz vietas lielākajā daļā dalībvalstu ar laiku ir uzlabojies. Saskaņība starp konkrētām valstīm adresētiem ieteikumiem par galvenajām ekonomikas un sociālajām problēmām un Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem tika nodrošināta plānošanas posmā (2014. un 2015. gadā) ar mērķtiecīgu ieguldījumu un *ex ante* nosacījumu palīdzību. Komisijas dienesti novērtēja 2016. gada konkrētām valstīm adresētos ieteikumus un secināja, ka pašreizējā posmā nav nepieciešams pārplānot darbības programmas. Papildus Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem dalībvalstīm ir pieejams finansējums no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda, programmas “Apvārsnis 2020”, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta un citiem tieši pārvaldītiem ES fondiem. Tās var arī saņemt padomu no Strukturālo reformu atbalsta dienesta, lai veicinātu reformu programmu.

4. MAKROEKONOMIKAS NELĪDZSVAROTĪBAS NOVĒRŠANA

ES dalībvalstis ir panākušas progresu makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā, tomēr joprojām ir vairāki riski. Valstu budžeti ir labākā stāvoklī. Tomēr privātā sektora, valsts un ārējais parāds lēnām ir samazinājies. Līdz šim panākts nevienmērīgs progress zemas inflācijas un nelielas izaugsmes kontekstā. Iekšējā un ārējā parāda samazināšana nozīmēja būtisku aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas procesu vairākās dalībvalstīs, kas ietekmēja īstermiņa izaugsmi. Turpinās tekošā konta bilances korekcija eurozonā un ES. Konkurētspējas attīstība kopumā ir bijusi saskanīga ar līdzsvara atjaunošanas vajadzībām. Pateicoties finanšu sektora aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanai, ir uzlabojušās kapitāla pozīcijas.

2017. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumā tika konstatēts, ka padziļināts pārskats jāpagatavo par 13 dalībvalstīm. Visās šajās valstīs 2016. gadā bija nelīdzsvarotība vai pārmērīga nelīdzsvarotība makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras kontekstā. Šādu atlati atbalstīja Padome savos secinājumos par brīdināšanas mehānisma ziņojumu⁸. Ziņojumos par valstīm analizēta makroekonomikas attīstība un progress, kas panākts politikas pasākumu īstenošanā, reaģējot uz attiecīgajiem politikas ieteikumiem. Mērķis ir nepieļaut risku veidošanos un uzraudzīt progresu pašreizējās nelīdzsvarotības novēršanā⁹. Ņemot vērā to, cik svarīgi ir tirdzniecības un finanšu sakari starp ES valstīm, novērtējumā ņemta vērā pārrobežu ietekme.

4.1. Līdzsvarošana ES un eurozonā

Ir koriģēti lieli tekošā konta deficīti, bet ir auguši lieli pārpalikumi. Pēc krīzes tika veikta krasa korekcija valstīs ar lielu ārējo deficītu, ko izraisīja privāto pārrobežu finanšu plūsmu apvērse. Šo procesu veicināja relatīvo cenu konkurētspējas uzlabošanās. Pēc tam iekšzemes pieprasījums un imports neto debitorvalstīs palika zemā līmenī. Tā kā vairākās dalībvalstīs neto ārējo saistību uzkrājums joprojām ir liels, šo valstu tekošā konta pozīcija jāaglabā piesardzīgā līmenī. Turpretī lielākajā daļā valstu ar pozitīvu tekošā konta bilanci nenotika

⁸ Padomes dokuments 5735/17.

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1176/2011 2. pantā nelīdzsvarotība ir definēta kā “jebkura tendence, kura rada makroekonomikas norises, kas nelabvēlīgi ietekmē vai var nelabvēlīgi ietekmēt dalībvalsts ekonomikas vai Ekonomikas un monetārās savienības, vai visas Savienības stabilu darbību”.

simetriska un salīdzināma pēckrīzes korekcija, un dažos gadījumos turpināja pieaugt lieli pārpalikumi. Tādējādi eurozonā kopumā pieaug tekošā konta pārpalikumi¹⁰.

Eurozonas pastāvīgais tekošā konta pārpalikums liecina par kopējā pieprasījuma dinamiku, kas joprojām atpaliek no saimnieciskās darbības. Reālā iekšzemes pieprasījuma pieaugums eurozonā vēl nesasniedz to līmeni, kāds bija pirms krīzes. Arī relatīvi zemais kopējais pieprasījums negatīvi ietekmē izlaides izaugsmi un potenciālās izaugsmes aplēses. Šis pastāvīgais panīkuma līmenis ir pamatā nepieredzēti zēmam pamata inflācijas līmenim un rada problemātisku vidi valstīm, kurām ir jāsamazina iekšējais un ārējais parāds.

Privātā sektora un valsts parāda īpatsvara samazināšana turpinās, bet lēnā un nevienmērīgā ritmā, jo to kavē zēma nominālā izaugsme. Noturīgi augstais privātā sektora parādu līmenis vairākās valstīs, kas bieži saistīts ar augstu valsts sektora parādu uzkrājumu, kavē ieguldījumus un ietekmē dažu banku bilanci. Lielākajā daļā valstu notiek bilancu sakārtošanās, patiecoties parādsaistību īpatsvara samazināšanai māsasaimniecību un uzņēmumu sektorā. Tomēr aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšana ne vienmēr notiek tur, kur tā ir visvairāk vajadzīga, un dažās valstīs, kurām ir liels parāds, aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšana norit gausāk nekā valstīs, kuru parāds ir neliels.

Eiropas banku sektora izturēspēja ir arvien vairāk nostiprinājusies, taču šajā sektorā ir vairākas problēmas, kuras ir saistītas ar zēmu rentabilitāti, un dažos gadījumos tās ir izraisījis no agrākiem laikiem pārņemto ienākumus nēnesošo aizdevumu slogs. Pat apstākļos, kuros banku rentabilitāte uzlabojas, tomēr joprojām ir vāja, bankas ir arvien vairāk nostiprinājušas savas kapitāla rezerves. Rentabilitāti vājina lēna ekonomikas izaugsme, tradicionāli uzņēmējdarbības modeļi, izmaksu neefektivitāte un pārsātināti banku tirgi. Šo nestabilitāti vēl vairāk pastiprina pašreizējā zēma procentu vide. Turklāt dažās valstīs no agrākiem laikiem pārņemto ienākumus nēnesošu aizdevumu slogs samazina aizdevumu iespējas, savukārt zēma rentabilitāte kavē uzkrājumu veidošanu un iekšējā kapitāla veidošanu un samazina iespējas piesaistīt kapitālu tirgū.

Vairākām dalībvalstīm ir cieši jāuzrauga iespējamie pārkaršanas riski dažos sektoros. Dalībvalstīs, kas nelīdzsvarotības novēršanā ir panākušas visstraujāko progresu, notiek dinamiska izaugsme un ir relatīvi augstāks inflācijas līmenis, un dažās no tām pieaug vienības darbaspēka izmaksas. Lielākajā daļā dalībvalstu palielinās reālās mājokļu cenas. Dažos gadījumos mājokļu reālo cenu pieaugums rada papildu spiedienu uz jau tā pārāk augstu novērtētajiem mājokļu tirgiem.

Lai gan darba tirgi liecina par atlabšanu, joprojām ir tādas problēmas kā ilgtermiņa bezdarbs un zēma produktivitāte. Stāvoklis darba tirgos kopš 2013. gada vidus ir uzlabojies, vienlaikus samazinot bezdarba līmeņa izkliedi starp dalībvalstīm. Tomēr vairākās ES valstīs joprojām ir ļoti augsts bezdarba līmenis un stagnējošs atalgojuma līmenis. Joprojām ir sociālās problēmas, it īpaši valstīs, kuras visvairāk ir skārusi finanšu un parāda krīze.

Strukturālās reformas ir veicinājušas makroekonomiskā līdzsvara atjaunošanos, un ir jāsauglabā reformu saistības. Ir vajadzīgi pasākumi, lai uzlabotu konkurētspēju un paātrinātu

---

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1176/2011 17. apsvērumā ir noteikts, ka "izvērtējot makroekonomiskās nelīdzsvarotības, būtu jāņem vērā to nopietnība un to iespējamā negatīvā ekonomiskā un finansiālā ietekme". Tajā pašā apsvērumā ir arī noteikts, ka "turklāt dalībvalstīs, kuras uzkrāj lielus tekošā konta pārpalikumus, politikas mērķim vajadzētu būt noteikt un īstenot pasākumus, kas palīdz stiprināt iekšzemes pieprasījumu un izaugsmes potenciālu".

efektīvu resursu pārdali. Būtu jāuzlabo maksātnespējas regulējuma efektivitāte, lai palīdzētu koriģēt uzkrājumu nelīdzsvarotību. Tajā pašā laikā ir jāierobežo parādsaistību īpatsvara samazināšanas negatīvā ietekme uz īstermiņa izaugsmi. Iepriekšējās reformas ir palīdzējušas dažādā mērā. Dažās valstīs, kurās ir nelīdzsvarotība, reformas ir atliktas, un vairākos gadījumos ir regresēšanas risks, kas bieži ir saistīts ar politisko nedrošību. Spēkā esošo saistību saglabāšana un reformu procesu pabeigšana ir priekšnosacījums, lai pilnībā izmantotu reformu nodrošinātos ieguvumus.

4.2. Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras īstenošana

Ir nostiprināta politikas īstenošanas uzraudzība saskaņā ar makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūru. Kopš 2016. gada, kad tika racionalizēts šādas nelīdzsvarotības iedalījums kategorijās, visām valstīm, kurās ir nelīdzsvarotība vai pārmērīga nelīdzsvarotība, piemēro "īpašas uzraudzības" procesu. Mērķis ir uzlabot nepārtrauktu procedūras ietvaros īstenotās politikas uzraudzību, izmantojot Komisijas ziņojumus, ko apspriež Padomes komitejās. Uzraudzība ir pielāgota, lai ņemtu vērā problēmu apjomu un nelīdzsvarotības nopietnību. Padome pārsvarā ir atbalstījusi īpašas uzraudzības ziņojumu secinājumus.

Nelīdzsvarotība ir konstatēta mazākā skaitā dalībvalstu nekā 2016. gadā. Padziļinātajos pārskatos tika konstatēts, ka no visām 13 dalībvalstīm, par kurām veica sīkāku analīzi, vienā dalībvalstī nelīdzsvarotības nav, sešās dalībvalstīs ir nelīdzsvarotība un sešās citās ir pārmērīga nelīdzsvarotība. Padziļināto pārskatu konstatējumi ir apkopoti 3. pielikumā.

Komisija turpinās cieši uzraudzīt to valstu politiskās saistības, kurās ir konstatēta nelīdzsvarotība:

- **Īrijā un Slovēnijā** joprojām ir konstatēta nelīdzsvarotība. Vairākas labvēlīgas pārmaiņas ekonomikā un īstenotās reformas liecina, ka notiek tās pakāpeniska korekcija. Šo valstu nelīdzsvarotības ilgtspējīga korekcija ir gandrīz sasniegta ar nosacījumu, ka darbs tiks turpināts. Tāpēc Komisija turpinās uzraudzīt ekonomikas attīstību abās šajās valstīs un to turpmākās saistības, it īpaši šo valstu reformu programmas (VRP), lai sagatavotu nākamo padziļināto pārskatu.
- **Vācijā** ir konstatēta nelīdzsvarotība, par ko liecina tās lielais tekošā konta pārpalikums. Pēdējā laika ekonomikas attīstība neliecina par šīs nelīdzsvarotības korekciju, lai gan ir panākts zināms progress pagājušā gadā saistībā ar makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūru sniegto KVAI (Vācijai adresēto ieteikumu) izpildē. Tāpēc Komisija uzraudzīs ekonomikas attīstību un turpmākās politikas saistības, it īpaši valsts reformu programmu (VRP) un iespējamo jaunās valdības jauno VRP, lai sagatavotu nākamo padziļināto pārskatu.
- **Francijā** joprojām ir konstatēta pārmērīga nelīdzsvarotība, taču vairākas pārmaiņas ekonomikā un īstenotās reformas liecina, ka notiek tās pakāpeniska korekcija. Joprojām ir jāturpina darbs, lai panāktu nelīdzsvarotības ilgtspējīgu korekciju. Tāpēc Komisija uzraudzīs ekonomikas attīstību un turpmākās saistības, it īpaši valsts reformu programmu (VRP) un iespējamo jaunās valdības jauno VRP, lai sagatavotu nākamo padziļināto pārskatu. Pamatojoties uz šo pārskatu, Komisija varētu apsvērt iespēju pārskatīt klasifikāciju no pārmērīgas nelīdzsvarotības uz nelīdzsvarotību.

- Par trim valstīm, kurās ir konstatēta pārmērīga nelīdzsvarotība, proti, **Kipru, Itāliju un Portugāli**, ņemot vērā pastāvīgos strukturālos trūkumus, kas izriet no padziļināto pārskatu analīzes, Komisija savu novērtējumu pārskatīs maijā, ņemot vērā šo valstu reformu programmu (VRP) mērķu vērienīgumu.

1. tabula. Padziļināto pārskatu rezultāti 2016.–2017. gadā

	2016. gads	2017. gads
Nelīdzsvarotība nav apstiprināta	BE, EE, HU, AT, RO, UK	FI
Nelīdzsvarotība	DE, IE, ES, NL, SI, FI, SE	DE, IE, ES, NL, SI, SE
Pārmērīga nelīdzsvarotība	BG, FR, HR, IT, PT, CY	BG, FR, HR, IT, PT, CY
Valstis, kas nav izvēlētas padziļināta pārskata sagatavošanai	CZ, DK, LV, LT, LU, MT, PL, SK	BE, CZ, DK, EE, LV, LT, LU, HU, MT, AT, PL, RO, SK, UK

5. DALĪBVALSTĪS ĪSTENOTĀS REFORMAS

Atlabšanas stiprums un ilgtspēja ir atkarīga no tā, cik efektīvi tiek pieņemtas un īstenotas reformas. Mērķtiecīgs reformu process vieš uzticību un rada apstākļus, lai ilgtspējīgi nodrošinātu lielāku izaugsmi un nodarbinātību. Tās savukārt ir atkarīgas no tā, cik ātri reformu process preču, pakalpojumu un darba tirgos nodrošinās rezultātus, kas sekmēs ieguldījumus un produktivitāti veicinošu resursu pārdali.

Atbalsts nepieciešamajām korekcijām un pārmaiņām var palielināt ieguvumus no reformām un nodrošināt sinerģiju starp reformām dažādās politikas jomās. Iespējams, ka reformas dažādās politikas jomās vajadzēs sinhronizēt un tām vajadzēs būt savstarpēji papildinošām, piemēram, paralēli attīstot elastīgumu darba tirgū un produktu tirgū. Svarīga ir arī pareiza reformu secība, jo skaidri noteiktas saistības un ilgāka termiņa politikas programmas paziņošana ietekmē līdzatbildību un sabiedrības atbalstu.

Produktivitātes pieauguma veicināšana vēl lielākā skaitā uzņēmumu var sekmēt konvergenci un palīdzēt mazināt nevienlīdzību. Aizvien neviendabīgāki produktivitātes rādītāji ir viens no galvenajiem faktoriem, kas sekmē ienākumu nevienlīdzību ES valstu ekonomikā un sabiedrībā. Tādējādi tiek ierobežota arī konkurētspēja un izaugsmes potenciāls. Lai gan ienākumu nevienlīdzības ietekmi var mazināt ar nodokļu un sociālā nodrošinājuma sistēmu palīdzību, šādu korektīvo pasākumu nepieciešamību var samazināt, īstenojot reformas, kas ļauj vienmērīgāk sadalīt produktivitātes pieaugumu starp uzņēmumiem,

nozārēm un reģioniem¹¹. Produktivitātes rādītāju atšķirības var novērst, piemēram, ieguldot prasmēs un izglītībā, veicinot tehnoloģijas nodošanu un piešķirot resursus. Šāda politika palīdz palielināt algas un ienākumus un samazināt slogu valsts finansēm saistībā ar pārdales pasākumiem ar mērķi novērst pašreizējo nevienlīdzību. Dānijā 2012. gadā tika izveidota Produktivitātes komisija ar mērķi ierosināt ieteikumus, kas varētu palielināt produktivitāti privātajā sektorā un valsts sektorā. Vairāki no 2014. gadā publicētajiem ieteikumiem ir īstenoti.

Strukturālo reformu plānošanā un secības noteikšanā arvien vairāk ir jāņem vērā distributīvā ietekme. Dalībvalstīm būtu jāievieš strukturālās reformas tā, lai tiktu ņemta vērā to īstermiņa un vidēja termiņa ietekme, arī to distributīvā ietekme un sociālās izmaksas. Dažas visām pusēm izdevīgas reformas nozīmē, ka nebūs kompromisu starp izaugsmi un taisnīgumu. Reformas izglītības sektorā, piemēram, izglītības kvalitātes un pieejamības uzlabošana, veicina ekonomikas izaugsmi un mazina nevienlīdzību. Arī profesionālā apmācība un tālākizglītības iespējas mūža garumā palīdzētu mazināt tādu tehnisku pārmaiņu negatīvo ietekmi, kurām nepieciešamas īpašas prasmes, jo šāda izglītība uzlabo darba ņēmēju prasmju kapitālu.

Dalībvalstis ir paziņojušas par daudzām nodokļu reformām un tās īstenojušas ar mērķi atbalstīt ieguldījumus, nodarbinātību un sociālo taisnīgumu. Ir panākts progress nodokļu saistību izpildes uzlabošanā, taču, lai nodrošinātu samērīgu sloga sadalījumu, ir svarīgi cīnīties pret krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanu. Lai panāktu pareizo līdzsvaru starp efektivitāti un taisnīgumu, ir jānodrošina publiskajiem ieguldījumiem un labklājībai nepieciešamie nodokļu ieņēmumi. Pēc darbaspēka nodokļu reformas, ko īstenoja 2016. gada sākumā, pagājušajā gadā veiktie jaunie pasākumi bija ierobežotāki, un nodokļu slogs darbaspēkam, ieskaitot mazo algu pelnītājus, vairākās dalībvalstīs joprojām ir liels. Dažās valstīs nodokļi joprojām rada papildu šķēršļus privātiem ieguldījumiem. Ir jāturpina darbs, lai padarītu nodokļu saistību izpildi vienkāršāku, novērstu stimulus aizņēmuma finansējuma izmantošanai un izstrādātu labākus fiskālos stimulus pētniecībai un izstrādei.

2014.–2020. gada plānošanas periodā saskaņā ar ES daudzgadu finanšu shēmu dalībvalstīm pirmo reizi bija jāveic dažādas reformas, lai atvieglotu un pastiprinātu projektu ietekmi ar *ex ante* nosacījumu palīdzību. Šo reformu galvenās jomas ir publiskā iepirkuma regulējums, stratēģiska politikas regulējuma esība tādās jomās kā sociālā iekļaušana, darba tirgi, izglītība un administratīvā efektivitāte un attiecīgo ES tiesību aktu īstenošana. Šīs prasības palīdz uzlabot vispārējo ieguldījumu vidi un veicina gan no ES fondiem, gan Eiropas Stratēģisko investīciju fonda finansēto projektu īstenošanu. Dalībvalstīm šīs reformas ir pienācīgi jāuzrauga un jāīsteno. Tāpēc svarīga ir administratīvo spēju veidošana. Finanšu instrumentu labāka izmantošana var nodrošināt iespēju piesaistīt vēl vairāk ES līdzekļu un palielināt to ietekmi, taču ir vajadzīgas atbilstošas administratīvās pārvaldības iestāžu prasmes un zināšanas.

Jauni politikas pasākumi ir jāizstrādā un jāīsteno ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem, lai nodrošinātu plašāka ieinteresēto personu loka līdzatbildību. Sarežģītāku reformu pilnīgai īstenošanai ir vajadzīgi vairāki gadi. Tāpēc tās jāizstrādā, pamatojoties uz pierādījumiem un vienojoties ar galvenajām ieinteresētajām personām, piemēram,

---

¹¹ Skatīt *Single Market Integration and Competitiveness in the EU and the Member States*, Eiropas Komisija (2016. gads).

reģionālajām un vietējām iestādēm un sociālajiem partneriem. Dalībvalstis apzinās, ka ir jāuzlabo sociālā dialoga darbība un efektivitāte. Lietuva, kas 2016. gadā saņēma konkrētai valstij adresētu ieteikumu par spēju veidošanu, ir pieņēmusi jaunu Darba kodeksu, un valdība paredz, ka tas uzlabos darba koplīguma slēgšanas sarunas. Polija ir izveidojusi jaunu Sociālā dialoga padomi, bet Spānija ir ieviesusi jaunu nolīgumu par sociālo dialogu. No otras puses, joprojām ir šaubas par sociālo partneru patiesu iesaisti darba tirgus reformās dažās dalībvalstīs.

5.1. Ieguldījumu veicināšana

Ieguldījumu pieaugums pēdējā laikā ir uzlabojies, pateicoties labvēlīgiem finansēšanas nosacījumiem, jaudas izmantojumam virs vidējā ilgtermiņa rādītāja un mazākam aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas spiedienam uz uzņēmumiem dažās valstīs. Tomēr vairāki cikliskie un strukturālie faktori izskaidro pastāvīgi vājos ieguldījumus. Zems pieprasījuma pieaugums un gaidāmā vājā potenciālā izaugsme joprojām kavē ilgtspējīgāku ieguldījumu atsākšanos. Ieguldījumu vēsturiskais līmenis ES ir 21–22 % no IKP. Pēc krituma 2013. gadā līdz 19,4 % tas tagad pakāpeniski uzlabojas. Sagaidāms, ka kopējie ieguldījumi 2017. gadā gan ES, gan eurozonā nedaudz palielināsies par 2,9 % un 2018. gadā turpinās pieaugt eurozonā par 3,4 % un ES par 3,1 %. Īpaši svarīgi ir stimulēt privātos ieguldījumus, ņemot vērā, ka to īpatsvars kopējos ieguldījumos ir 90 %.

Ieguldījumu nemateriālie aktīvi, lai gan lēnām un no zema līmeņa, tomēr uzlabojas. Ieguldījumu iekārtās un mašīnās ievērojamo kritumu daļēji izskaidro produktivitātes kritums pēc krīzes, savukārt strukturālās problēmas, kas ietekmē produktu, pakalpojumu, kapitāla un darba tirgus, ir kopējās faktoru produktivitātes vājo rādītāju cēlonis Eiropā, kuras ekonomikas izaugsme pēdējos desmit gados bijusi daudz zemāka nekā citās valstīs. Īpaši ir jāpalielina ieguldījumi uz zināšanām balstītā kapitālā, jāatbalsta ilgtspējīgi ieguldījumi atbilstoši aprites ekonomikas principiem, jāstiprina publiskā un privātā sektora sadarbība un labāk jāizmanto jauni instrumenti, arī nodokļu stimuli.

Pašlaik Eiropas Savienībā ienāk ļoti maz ārvalstu tiešo ieguldījumu, un tirdzniecības integrācija un diversifikācija dažās ES ekonomikas daļās joprojām ir vāja. Pateicoties savai atvērtajai ekonomikai, ES ir līdere preču un pakalpojumu eksportā un importā, kas atbilst 16 % no pasaules tirdzniecības. Vairāk nekā 30 miljoni darbvietu ES ir tieši un netieši atkarīgas no preču un pakalpojumu eksportu uz pārējo pasauli. Tomēr tikai 13 % no Eiropas MVU darbojas ārpus ES, un dalībvalstis varētu darīt vairāk, lai atvieglotu MVU līdzdalību starptautiskajā tirdzniecībā. Ievērojami atšķiras arī stāvoklis dažādās dalībvalstīs, reģionos un sektoros. Lai gan Vācija ir līdere iekārtu un aprīkojuma jomā, Francija — aeronautikā, Apvienotā Karaliste — zāļu, bet Dānija — fermentu jomā, tomēr vairāku sektoru un dalībvalstu daļa pasaules tirdzniecībā turpina samazināties. Ārvalstu ieguldījumu iemesli, to nosacījumi un veids ievērojami atšķiras, un mainīga ir arī to ietekme uz darbvietu radīšanu. Ārvalstu tiešo ieguldījumu ES izcelsmes valstis mainās, — lai gan ASV un Japāna turpina aktīvi ieguldīt, pieaug citu valstu, piemēram, Ķīnas un *Mercosur* valstu, nozīme šajā ziņā. Ir svarīgi nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus gan iekšējiem, gan ārējiem ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem un palielināt ES piekļuvi attiecīgajiem trešo valstu tirgiem.

Visbiežāk sastopamās problēmas ieguldījumu jomā dalībvalstīs ietver nelabvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, valsts pārvaldes neefektivitāti, lielu administratīvo un regulatīvo slogu konkrētiem sektoriem un šķēršļus ieguldījumiem. Vairākās dalībvalstīs ieguldījumus joprojām kavē arī vairāki citi faktori. Šie faktori ir elastīguma trūkums produktu un darba tirgos, prasmju neatbilstība un trūkums, pētniecības un inovācijas regulējuma trūkumi,

nodokļu sistēmu sarežģītība, neefektīvas tiesu sistēmas, šķēršļi konkrētā nozarē, piemēram, infrastruktūras šķēršļi, un finansējuma pieejamības šķēršļi, it īpaši MVU. Dažās dalībvalstīs joprojām ir jāpastiprina cīņa pret korupciju. Kopumā, novērtējot riskus saistībā ar ieguldījumu lēmumiem, svarīgs ir arī tiesiskums un uzticēšanās regulējuma, nodokļu un citu jomu politikai un iestādēm.

Vairākās dalībvalstīs ir sākušās reformas, lai novērstu dažus no šiem ieguldījumu šķēršļiem. Finansējuma pieejamības nosacījumi kopumā ir uzlabojušies, daļēji pateicoties ārējiem faktoriem (Horvātijā, Īrijā un Lietuvā). Zināms progress ir vērojams darba tirgū un izglītībā (Itālijā un Francijā). Tas pats attiecas uz regulatīvo un administratīvo slogu (Francijā, Itālijā, Portugālē un Slovēnijā), publisko iepirkumu (Polijā, Portugālē un Zviedrijā), valsts pārvaldi (Itālijā un Slovākijā) un tiesu sistēmu (Horvātijā, Itālijā un Maltā). Tomēr ir panākts tikai daļējs progress regulējuma šķēršļu novēršanā konkrētās nozarēs, it īpaši pakalpojumu un tīklu nozarēs, kā arī ar pētniecības un inovācijas finansēšanu saistītu šķēršļu novēršanā. Francija ir turpinājusi atvieglot administratīvās procedūras ieguldījumiem rūpniecībā un pakalpojumu nozarēs, īstenojot visaptverošu vienkāršošanas programmu.

Papildus darbam, ko veic vienotais uzraudzības mehānisms attiecībā uz nozīmīgām iestādēm eurozonā, ir pastiprināta banku sektora uzraudzība valsts un ES līmenī un ir daudz darīts, lai uzlabotu ieņēmumus nenesošo aizdevumu pārvaldību un atsavināšanu. Vairākās dalībvalstīs aktīvu kvalitāte banku sektorā krīzes laikā pasliktinājās un joprojām apgrūtina kredītu un ieguldījumus. Tas notiek, neskatoties uz ienākumus nenesošo aizdevumu samazināšanās tendenci: 2016. gada otrajā ceturksnī vidēji ES tie ir samazinājušies līdz 5,45 % no aizdevumu kopējā apjoma. Tomēr ir liela izkliede dažādās dalībvalstīs: dažās no tām ir reģistrēti divciparu rādītāji (Bulgārijā, Īrijā, Grieķijā, Horvātijā, Itālijā, Kiprā, Ungārijā, Portugālē, Rumānijā un Slovēnijā). Ir veikti pasākumi, lai sekmētu sekundārā tirgus attīstību ienākumus nenesošiem aizdevumiem (piemēram, Itālijā), taču vēl ir jāgaida to pilnīga ietekme. Dažās dalībvalstīs (piemēram, Bulgārijā, Horvātijā, Itālijā un Kiprā) ir uzlabota nodrošinājuma izpildes un maksātnespējas efektivitāte. Valsts vai privātu aktīvu pārvaldīšanas sabiedrību izveidošana un uzraudzības pasākumi, ieskaitot papildu uzkrājumu veidošanu saistībā ar zaudējumus nesošiem aizdevumiem un kapitāla prasības, kā arī parāda pārstrukturēšanas pastiprinātu uzraudzību saskaņā ar kavēto maksājumu samazināšanas mērķiem, ir sekmējuši ieņēmumus nenesošo aizdevumu samazinājumu Bulgārijā, Horvātijā, Ungārijā, Īrijā, Rumānijā un Slovēnijā. Itālijā ieņēmumus nenesošie aizdevumi ir samazinājušies pēdējā laikā, taču samazinātas vērtības aktīvu atsavināšana notiek lēni. Portugālē 2016. gada pirmajā pusē turpināja pasliktināties aktīvu kvalitāte, atspoguļojot attīstību it īpaši nekustamā īpašuma un būvniecības sektorā. Kiprā un Grieķijā, kur pēc krīzes ienākumus nenesošo aizdevumu apjoms palielinājās līdz vairāk nekā 40 %, vēl ir jāgaida, kad līdz šim pieņemtie pasākumi (ieskaitot parāda pārstrukturēšanas mērķus un samazinātas vērtības aktīvu atsavināšanu) nodrošinās reālus rezultātus. Kopumā vairākās dalībvalstīs ir vajadzīgi izlēmīgāki un plašāki pasākumi, lai samazinātu ienākumus nenesošo aizdevumu apjomu, un ir jāveic papildu reformas, lai veicinātu šo valstu banku sistēmas pārstrukturēšanu.

Dalībvalstīs ir veikušas pasākumus, lai uzlabotu kapitāla finansējuma pieejamību un izstrādātu alternatīvus finansēšanas veidus, piemēram, kolektīvo finansēšanu. Austrijā 2015. gadā veiksmīgi pieņemtais Kolektīvās finansēšanas likums apliecina, ka piemērotam šādu alternatīvu finansēšanas veidu tiesiskajam regulējumam ir spēcīga pozitīva ietekme. Citas dalībvalstīs, piemēram, Spānija, Latvija, Nīderlande un Ungārija, ir atvieglājušas finansējuma pieejamību MVU, vienlaikus nodrošinot iespējas institucionālajiem ieguldītājiem. Tās ir veikušas pasākumus, kuri ietver publiskā sektora atbalsta instrumentu konsolidāciju vienā attīstības finansēšanas iestādē, kas darbojas kā vienas pieturas aģentūra

uzņēmumiem un nodrošina nefinansiālu atbalstu, piemēram, konsultācijas un apmācību. Vēl viens pasākums ir īpaša valsts riska kapitāla sistēmas vai izaugsmes finansējuma sistēmas un citu fondu ieguldījumiem citos fondos izveidošana. Tomēr vairākās dalībvalstīs finansējuma pieejamība un administratīvās procedūras joprojām ir nozīmīgs šķērslis izaugsmei un ieguldījumiem, it īpaši MVU to izveidošanas un darbības izvēršanas posmā. Apgrūtināši darbības sākšanas un licencēšanas noteikumi joprojām rada šķēršļus MVU ieguldījumiem vairākās dalībvalstīs.

Krīzes laikā lielākajā daļā dalībvalstu ievērojami samazinājās publiskie ieguldījumi, kuri vēl nav sasnieguši ilgtermiņa līmeni. Ieguldījumu trūkums gan materiālos, gan nemateriālos aktīvos, piemēram, pētniecībā un izstrādē, ne vien tieši ietekmē izlaides izaugsmi, bet arī ilgtermiņa produktivitāti, jo palēnina inovācijas un esošo tehnoloģiju izplatīšanu. Ir svarīgi veicināt publiskos ieguldījumus, it īpaši izglītībā un apmācībā, infrastruktūrā un pētniecībā un inovācijā, vienlaikus veicot pasākumus, lai piesaistītu privātos ieguldījumus. Šiem pasākumiem vajadzētu būt vēršiem uz ieguldījumu kvalitāti.

Pēdējos gados gan ES, gan dalībvalstu līmenī ir veikti vairāki publiskā iepirkuma regulējuma uzlabojumi, taču joprojām ir problēmas. Šķēršļi efektīvai publiskā iepirkuma praksei kavē ekonomikas izaugsmi un iekšējā tirgus darbību. Katru gadu ES publiskā sektora iestādes tērē aptuveni 14 % no IKP publiskajam iepirkumam, kas ir valdības politikas īstenošanas un valsts stratēģisko mērķu sasniegšanas būtisks līdzeklis. Labi funkcionējoši publiskā iepirkuma tirgi palielina valsts konkurētspēju, stiprinot valsts finanses, veicot mērķtiecīgākus ieguldījumus un nodrošinot labākas kvalitātes pakalpojumus, piemēram, infrastruktūras vai e-pārvaldes pakalpojumus. Veselības aprūpes sektorā publiskais iepirkums var nodrošināt noderīgus instrumentus, lai iegūtu saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu zālēm un medicīniskām iekārtām. Vairākās dalībvalstīs publicēšanas līmenis joprojām ir zems, tādēļ trūkst atklātu pārrobežu uzņēmējdarbības iespēju. Dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras tādu iepirkuma procedūru piemērošana, kuras ierobežo konkurenci, piemēram, sarunu procedūra bez publicēšanas, — no gandrīz 0 % līdz vairāk nekā 20 %. Joprojām ir augsts arī tādu līgumu īpatsvars, par ko iesniegts tikai viens piedāvājums. Tas liecina, ka publiskā iepirkuma vienotais tirgus nav pietiekami integrēts un tā lielāka atvēršana varētu palielināt ekonomikas efektivitāti un izaugsmi.

Sociālie ieguldījumi ir sekmīgas un ilgstošas atlabšanas priekšnoteikums. Ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu ieguldījumi aktīva darba tirgus politikā palīdz uzlabot individualizētu pakalpojumu sniegšanu un valstu nodarbinātības dienestu spējas. Sociālajiem ieguldījumiem būtu arī jāietver finanšu instrumentu izmantošana, piemēram, aizdevumu shēmas, ar ko atbalsta mikrouzņēmumus un/vai sociālos uzņēmumus un kuras ir īpaši vērstas uz konkrētām iedzīvotāju grupām, piemēram, pašnodarbinātām personām, jauniešiem, gados jauniem mikrokredītuņēmējiem, sievietēm un personām ar invaliditāti. Investīciju plāns Eiropai arvien vairāk atbalsta šādus ieguldījumus, piemēram, piešķirot aizdevumu garantijas aptuveni 1300 mikrouzņēmumiem Polijā. Tomēr tā cilvēkkapitāla attīstības veicināšanas pilnīgais potenciāls vēl ne tuvu nav izsmelts. Ir jāturpina darbs, lai izstrādātu šim sektoram piemērotus instrumentus un nodrošinātu sociālo un finanšu dalībnieku ciešāku sadarbību.

5.2 *Strukturālo reformu īstenošana*

Reformas, kas uzlabo darba tirgus un sociālās aizsardzības sistēmas

Daudzas dalībvalstīs ir īstenojušas nozīmīgas reformas nodarbinātības aizsardzības tiesību aktos, lai risinātu segmentēta darba tirgus problēmu. Dānija ir ieviesusi aktīva

darba tirgus politikas reformu un darba atmaksāšanās pasākumu kopumu, bet Polija ir veikusi pasākumus, lai samazinātu civiltiesisku līgumu pārmērīgu izmantošanu. Šādu reformu ietekme ir jāskata citu institucionālu, valsts pārvaldes un produktu tirgus apstākļu kontekstā. Ar tiesas prāvām darba lietās saistīto nenoteiktību un sarežģītību var novērst, it īpaši samazinot procedūru ilgumu un veicinot alternatīvas strīdu izšķiršanas procedūras, piemēram, mediāciju. Ir paredzams, ka Francijā 2016. gada augustā pieņemtais likums, ar ko groza noteikumus par netaisnīgu atlaišanu un palielina darba apstākļu pielāgošanas iespējas uzņēmuma līmenī, palīdzēs samazināt darba tirgus segmentāciju.

Dažas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai uzlabotu algu noteikšanas sistēmu. Ir svarīgi saskaņot algas un produktivitātes attīstību ilgākā laikposmā, lai sekmētu konkurētspēju. Tomēr ir arī svarīgi gādāt, lai atalgojuma līmenis nodrošinātu pienācīgu dzīves līmeni. Beļģija ir panākusi, ka algu veidošana ir vairāk pielāgota uzņēmējdarbības ciklam un produktivitātes izmaiņām. Somijā notiek sarunas par jaunu algu noteikšanas modeli, saskaņā ar kuru atalgojuma pieaugums starptautiski tirgojamu produktu sektoros kalpo par pamatu algām starptautiski netirgojamu produktu sektoros.

Neskatoties uz dažām reformām vairākās dalībvalstīs, lai samazinātu darbaspēka aplikšanu ar nodokļiem, lielākajā daļā valstu joprojām ir augsts nodokļu īpatsvars darbaspēka izmaksās. Tas it īpaši attiecas uz eurozonu. Augstais nodokļu īpatsvars darbaspēka izmaksās rada slogu darbaspēka izmaksām un samazina darbinieku neto algu, un tādējādi traucē gan darbaspēka pieprasījumam, gan darbaspēka piedāvājumam. Vairākās dalībvalstīs ir potenciāls novirzīt nodokļus no darbaspēka uz izaugsmei labvēlīgākiem avotiem, piemēram, vides un īpašuma nodokļiem. Vairākas dalībvalstis, ieskaitot Lietuvu, Ungāriju un Austriju, ir veikušas pasākumus, lai samazinātu nodokļu īpatsvaru darbaspēka izmaksās galvenokārt darba ņēmējiem ar maziem ienākumiem.

Dažu grupu līdzdalība darba tirgū joprojām ir problēma vairākās dalībvalstīs. Ir vajadzīga politika, kuras mērķis ir integrēt neaizsargātas grupas darba tirgū, lai nodrošinātu vienlīdzīgas tiesības, pienākumus un iespējas visiem. Darba tirgū īpaši maz ir pārstāvēti trešo valstu valstspiederīgie un migrantu izcelsmes personas, kas saskaras ar lielāku bezdarbu un lielāku nabadzības un sociālās atstumtības risku. Tas bieži izriet no tādu faktoru kombinācijas kā nepietiekamas valodu zināšanas vai ierobežota izglītības pieejamība, vājākas prasmes vai diskriminācija. Kopš ekonomikas krīzes šīs problēmas ir pastiprinājušās, arī nesen, kad ieplūda liels patvēruma meklētāju skaits. Dalībvalstis, ieskaitot Vāciju, Austriju un Zviedriju, risina šo problēmu, īstenojot pasākumus, lai veicinātu bēgļu integrāciju darba tirgū. Arī pasākumi, kas veicina sievietes līdzdalību darba tirgū, var samazināt dzimumu nevienlīdzību, vienlaikus būtiski labvēlīgi ietekmējot darba tirgus rādītājus un izaugsmi. Šajā kontekstā dalībvalstis, ieskaitot Īriju un Slovākiju, ir veikušas pasākumus, piemēram, lai paplašinātu bērnu aprūpes nodrošinājumu.

Dalībvalstīm ir jānodrošina, lai visiem jauniešiem, ieskaitot tos, kuriem ir zema kvalifikācija, būtu vairāk iespēju darba tirgū. Tas attiecas arī uz palīdzību darba ņēmējiem pielāgoties tehnoloģijas izmaiņām un globalizācijai. Vairākas dalībvalstis veic pasākumus, lai uzlabotu vispārējo pārvaldību un savas aktīvā darba tirgus politikas un valsts nodarbinātības dienestu saskaņotību. Rumānija ir pastiprinājusi valsts nodarbinātības aģentūru, bet Ungārija veic pasākumus, lai pastiprinātu aktīvā darba tirgus politiku. Igaunijā kopš janvāra pilnībā darbojas darbaspēju reforma, kas nodrošina labākus aktivizācijas atbalsta pakalpojumus, pamatojoties uz individuālu pieeju.

Palielinās dalības rādītāji izglītībā un apmācībā. Daudzas dalībvalstis turpina reformēt izglītības un apmācības sistēmu, lai padarītu to sociāli iekļaujošāku un uzlabotu rezultātu kvalitāti. Portugāle pēdējos gados ir īstenojusi sekmīgas iniciatīvas izglītības nevienlīdzības novēršanai, nesekmības samazināšanai skolā un iedzīvotāju pamatprasmju līmeņa celšanai. Vairākas valstis veic reformas, lai uzlabotu profesionālās izglītības un apmācības sistēmu.

Ir ļoti svarīgi modernizēt sociālās aizsardzības sistēmas, lai nodrošinātu to ilgtspēju un efektivitāti un saistību ar darba tirgu. Demogrāfiskā stāvokļa pasliktināšanās dēļ ir vēl jo svarīgāk palielināt sociālo izdevumu efektivitāti. Integrēta pieeja darba tirgus atbalstam, kad aktivizācijas pakalpojumi ir apvienoti ar atbilstošu sociālo aizsardzību un kvalitatīvu sociālo pakalpojumu pieejamību, var palīdzēt maksimāli palielināt atdevi no publiskiem izdevumiem. Malta ir ieviesusi darba atmaksāšanās pasākumu kopumu, kas ir īpaši vērsts uz sievietēm, lai uzlabotu viņu zemo līdzdalības līmeni darba tirgū. Kiprā ir ieviesta garantētā ienākumu minimuma shēma, kurai būtu jāpalīdz samazināt nabadzību.

Vairākas dalībvalstis saskaras ar vajadzību pielāgot nodokļu sistēmu un sociālā drošības tīkla sistēmu. Abām šīm sistēmām var būt būtiska pārdales ietekme, kas dažādās valstīs ļoti atšķiras. No 2010. līdz 2013. gadam tādās valstīs kā Čehija, Spānija, Itālija un Portugāle tika mazināta (un dažās valstīs kompensēta) arvien pieaugošā tirgus ienākumu nevienlīdzība, palielinot nodokļu un pārvedumu pārdales ietekmi. Citās valstīs nodokļu un pārvedumu pārdales ietekme tajā pašā periodā ievērojami samazinājās un tādējādi neveicināja tirgus ienākumu nevienlīdzības mazināšanu.

Reformas konkurētspējas stiprināšanai

Dalībvalstis ir īstenojušas politiku, kuras mērķis ir nostiprināt vispārējo konkurētspēju. Piemēram, galvenās darba tirgus organizācijas Somijā 2016. gada februārī vienojās par konkurētspējas paktu, kura mērķis ir uzlabot Somijas ekonomikas izmaksu konkurētspēju par 5 % (kas ir daļa no kopējā izmaksu konkurētspējas uzlabojuma 15 % apmērā). 2016. gada jūlijā tika apstiprināta plaša mēroga “Konkurētspējīgas Rumānijas” stratēģija, demonstrējot politisko un sabiedrības vienprātību par tām galvenajām darbības jomām 2016.–2020. gadā, kas ir vajadzīgas, lai Rumānija virzītos uz ilgtspējīgu ekonomikas attīstību.

Sadarbīgās ekonomikas straujajai attīstībai ir potenciāls veicināt konkurētspēju un izaugsmi. Dažas dalībvalstis, reģioni un pilsētas ievieš satvaru sadarbīgas ekonomikas attīstīšanai. Citas dalībvalstis ir pieņēmušas ierobežojošāku pieeju attiecībā uz sadarbīgās ekonomikas uzņēmējdarbības modeļiem. Dānija pašlaik izstrādā visaptverošu stratēģiju, Nīderlande un Apvienotā Karaliste ir izveidojušas satvaru tūristu izmitināšanas nozarē, un Igaunija un Lietuva ir pielāgojušas savas pilsētas pasažieru transporta sistēmas jaunu uzņēmējdarbības modeļu izmantošanai. Beļģijā, Itālijā un Spānijā sadarbīgās ekonomikas darbību regulējumu negatīvi ietekmē spēcīgas reģionālās atšķirības.

Reformas dalībvalstīs ir vērstas arī uz dažādu problēmu risināšanu ar mērķi piesaistīt un veicināt ieguldījumus iekšējā tirgū. Lēns progress vērojams jo īpaši pakalpojumu tirgus reformu jomā, un regulatīvie ierobežojumi joprojām ir šķērslis ieguldījumiem pakalpojumos daudzās dalībvalstīs. Ierobežojošas regulatīvās prasības un apgrūtinošas administratīvās procedūras var radīt šķēršļus piekļuvei tirgum vai uzņēmējdarbībai. Ir pārliecinoši pierādījumi par to, ka pakalpojumu nozaru darbība ietekmē tautsaimniecību kopumā ne tikai to lieluma dēļ, bet arī tādēļ, ka tās ir saistītas ar citām ekonomikas nozarēm. Augsts regulatīvo ierobežojumu līmenis pakalpojumu nozarē, jo īpaši uzņēmējdarbības pakalpojumu nozarē, ir efektivitātes trūkuma un zema produktivitātes pieauguma iemesls. Tas ietekmē

uzņēmējdarbības dinamiku un ieguldījumus pakalpojumu nozarēs, kā arī ražošanas nozari. Pret konkurenci vērsti noteikumi pakalpojumu nozarē var radīt iespējamās izmaksas pakārtotajām nozarēm, kas izmanto šo nozaru rezultātus kā starpposma ieguldāmos resursus ražošanas procesā.

Kaut arī reformu progress profesionālo pakalpojumu jomā ir īpaši lēns, ir konstatēta zināma pozitīva attīstība. Ievērojot 2016. gada ieteikumu, Francija ir pieņēmusi gandrīz visus sekundāros tiesību aktus, kas vajadzīgi, lai īstenotu noteikumus, kas paredzēti 2015. gada likumā par izaugsmi un darbību un kas nebija tieši piemērojami. Tas ļāva atcelt dažus ierobežojumus attiecībā uz vairākām reglamentētajām profesijām, taču reformas darbības joma joprojām ir ierobežota. Attiecībā uz arhitektu un inženieru profesijām Luksemburga 2015. gadā svītvoja dažas prasības par līdzdalības kapitālu un balsstiesībām un 2016. gadā – fiksētus tarifus publiskā iepirkuma līgumos. Tomēr ierobežojumu kopējais līmenis attiecībā uz šīm profesijām joprojām ir viens no augstākajiem ES.

Dažas dalībvalstis ir atceļušas ierobežojumus, kas skar mazumtirdzniecības nozares darbību, un citas ir uzsākušas reformas. Somija un Dānija plāno liberalizēt plānošanas ierobežojumus, šādi sniedzot mazumtirgotājiem lielāku elastīgumu, kad tie izvēlas savu veikalu atrašanās vietas un pielāgo to izmēru patērētāju vajadzībām. Tomēr attīstība starp dalībvalstīm ir nevienlīdzīga, un dažās valstīs pastāv tendence ieviest jaunus ierobežojošus pasākumus pārtikas preču nozarē, kas ietekmē it īpaši ārvalstu mazumtirgotājus. Šie pasākumi kavē vienotā tirgus integrāciju mazumtirdzniecības nozarē.

Reformas valsts pārvaldē ir ļoti būtiskas, lai nodrošinātu augstas kvalitātes sabiedrisko pakalpojumus un veicinātu uzņēmējdarbību, konkurētspēju un izaugsmi. Spānija ir gandrīz pabeigusi to ieteikumu īstenošanu, kas sniegti 2013. gada *CORA* valsts pārvaldes reformas ietvaros. Saskaņā ar valsts pārvaldes aplēsēm paredzamie ietaupījumi var sasniegt EUR 30,5 miljardus valsts pārvaldes pakalpojumu jomā kopā un EUR 3,44 miljardus uzņēmumiem un iedzīvotājiem.

Dalībvalstis ir veikušas vairākus pasākumus, lai uzlabotu MVU apstākļus, bet darāmā vēl ir daudz. Dalībvalstis šajā jomā rīkojušās, piemēram, izstrādājot ceturto valsts rīcības plānu MVU atbalstam Luksemburgā, visaptverošu vienkāršošanas programmu Francijā, ieviešot mūža atbrīvojumu no sociālajām iemaksām Beļģijas darba devējiem par viņu pirmajiem pieņemtajiem darbiniekiem 2016.–2020. gadā, kā arī īpašus nodokļu atbrīvojumus Rumānijā nozarēs, kurās vajadzīga augsta kvalifikācija un kuras ir ļoti pieprasītas. Tomēr daudzās dalībvalstīs apstākļi uzņēmējdarbībai un MVU izaugsmei joprojām ir nelabvēlīgi. Konkrēti, daudzās dalībvalstīs uzņēmēji, kuri ir piedzīvojuši bankrotu, nesaņem otru iespēju dārgu un laikietilpīgu maksātnespējas procedūru dēļ, kā arī tāpēc, ka trūkst plaša mēroga kampaņu, kas apkarotu aizspriedumus par neveiksmīgu uzņēmējdarbību.

Dalībvalstis ir turpinājušas īstenot reformas, sniegt atbalstu eksportētājiem un veicināt savu jaunuzņēmumu ātru internacionalizāciju. Tas ietver aktīvu uzņēmējdarbības un finanšu atbalstu un tirdzniecības veicināšanu ārvalstīs, izmantojot privātā sektora uzņēmējdarbības tīklus, kā arī ekonomikas diplomātiju un ekonomikas partnerības. Zviedrija sāka īstenot savu jauno eksporta stratēģiju, lai palielinātu eksportu un ārvalstu ieguldījumus. Labas prakses piemēri šajā jomā ir arī Itālijas Jaunuzņēmumu likums un jauna stratēģija “Uzņēmējdarbība 4.0”, kurā cita starpā paredzēti nodokļu atvieglojumi kapitālieguldījumiem jaunuzņēmumos un inovatīvos MVU. Tie arī sekmē zināšanu izplatību un atbalsta pāreju uz augsto tehnoloģiju nozarēm, kurās vajadzīga augsta kvalifikācija.

5.3. *Atbildīgas fiskālās politikas nodrošināšana*

Paredzams, ka valdības budžeta deficīts un parāda rādītāji eurozonā un ES, kaut arī lēnākā tempā, samazināsies, kam par iemeslu ir mērena izaugsme un vēsturiski zemas procentu likmes. Jaunākajā Eiropas Komisijas prognozē paredzēts, ka valsts budžeta deficīts eurozonā 2017. gadā turpinās samazināties, bet 2018. gadā nostabilizēsies 1,4 % no IKP apmērā (1,6 % Eiropas Savienībā). Paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP eurozonā 2016. gadā būs sasniegusi 91,5 % no IKP (85,1 % Eiropas Savienībā). Tiek paredzēts, ka tas turpinās pakāpeniski samazināties līdz 89,2 % eurozonā 2018. gadā (83,6 % Eiropas Savienībā). Parāda samazināšanos var izskaidrot galvenokārt ar primāriem pārpalikumiem un labvēlīgu lavīnas efektu, ko izraisa mazāki procentu izdevumi, mērens reālā IKP pieaugums un sagaidāmais inflācijas pieaugums.

Dalībvalstīm jāatbalsta ieguldījumi, lai stiprinātu ekonomikas atlabšanu, un jārod līdzsvars starp ilgspēju un stabilizāciju. Komisija nesēn nāca klajā ar paziņojumu¹², kurā aicināja ievērot mēreni ekspansīvu fiskālo politiku un uzlabot fiskālo pasākumu sadali visā eurozonā. Tāpēc dalībvalstīm fiskālā politika būtu jāīsteno, ievērojot Stabilitātes un izaugsmes pakta, lai nodrošinātu ilgspēju un vienlaikus pēc iespējas labāk izmantotu elastīgumu spēkā esošajos noteikumos. Dalībvalstīm, kam ir fiskālā telpa, būtu tā jāizmanto, lai atbalstītu ieguldījumus, šādi stiprinot ekonomikas atlabšanu un veicinot to produktivitātes potenciālu. Citām dalībvalstīm būtu jāturpina konsolidēt savas publiskās finanses.

1. logs Atjaunināta informācija par Stabilitātes un izaugsmes pakta ietvaros veikto uzraudzību

Savā 2016. gada novembrī publicētajā novērtējumā par 2017. gada budžeta plāna projektiem (BPP) attiecībā uz eurozonas dalībvalstīm Komisija norādīja, ka astoņām dalībvalstīm (Beļģijai, Spānijai, Itālijai, Kiprai, Lietuvai, Portugālei, Slovēnijai un Somijai) minētie plāni rada neatbilstības risku Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem. Četras valstis (Īrija, Latvija, Malta un Austrija) tika atzītas par kopumā atbilstošām, bet Vācija, Igaunija, Luksemburga, Nīderlande un Slovākija – par atbilstošām prasībām. Turklāt tika prognozēts, ka Vācija, Luksemburga un Nīderlande pārsniegs savus vidējā termiņa budžeta mērķus, un tika mudinātas izmantot tām pieejamo fiskālo telpu, vienlaikus saglabājot valsts publisko finanšu ilgtermiņa ilgspēju.

Attiecībā uz Spāniju un Lietuvu 2016. gada novembrī veikto BPP novērtējumu pamatā bija BPP nemainīgas politikas scenārijs, jo šajās valstīs bija pagaidu valdības bez pilnām budžeta pilnvarām. Kopš tā laika abu valstu nākamās valdības ir iesniegušas atjauninātus BPP, par kuriem Komisija 2017. gada 17. janvārī sniedza atjauninātus atzinumus. Spānijas atjauninātais BPP tika novērtēts kā kopumā atbilstošs Pakta prasībām. Tika novērtēts, ka Lietuvas atjauninātais BPP joprojām rada neatbilstības risku (šis novērtējums neatšķiras no pagājušā gada rudenī veiktā novērtējuma).

Pēc tam, kad lielākā daļa dalībvalstu bija pieņēmušas galīgos 2017. gada budžetus, Komisijas 2017. gada ziemas prognozē sniegts pamats izvērtējumam par to, kā dalībvalstis ņēmušas vērā Komisijas atzinumus par valstu budžeta plāna projektiem un kā tās ievērojušas saistības, ko uzņēmušās Eurogrupā.

Attiecībā uz Beļģiju, Itāliju un Somiju Komisija turpina cieši uzraudzīt atbilstību parāda kritērijiem un uzsver, ka jāturpina apņēmīgi īstenot saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta ieteiktās strukturālās korekcijas. Pēc tam, kad kļuva pieejama jauna informācija par korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai 2017. gadā, Komisija 2016. gada pavasarī apņēmas nākt klajā ar jaunu 126. panta 3. punkta ziņojumu par Itāliju. Ar šo atjaunināto ziņojumu Komisija nāca klajā 22. februārī.

Komisija Eiropas pusgada kontekstā uzraudzīs visu dalībvalstu budžeta tendences, pamatojoties uz valstu reformu programmām un stabilitātes vai konverģences programmām, kas jāiesniedz līdz aprīļa vidum. Maijā tā

¹² COM(2016) 727.

sniegs savus ieteikumus, kā arī pēc vajadzības īsteno citus procedūras etapus Pakta ietvaros.

Šajā saistībā Komisija arī sniegs pilnīgu novērtējumu par Somijas un Lietuvas atbilstību elastībai, kam tās pieteikušās. Ja šī elastība tiks piešķirta, tā varētu uzlabot novērtējumu par to, kā minētās valstis atbilst Stabilitātes un izaugsmes paktam.

Pienācīga fiskālā nostāja nav atkarīga tikai no budžeta bilances virziena un apjoma, bet arī no tās pamatā esošo publisko finanšu sastāva un kvalitātes. Dalībvalstīm būtu jāuzlabo publisko finanšu sastāvs, cita starpā radot vairāk iespēju materiālajiem un nemateriālajiem ieguldījumiem. Regulāri būtu jāpārskata publisko izdevumu efektivitāte un lietderība visos valdības līmeņos, tostarp attiecībā uz mērķi veicināt taisnīgumu. Valstu fiskālo sistēmu efektīvas darbības nodrošināšana palīdzētu sasniegt šos mērķus.

Valstu fiskālo sistēmu pilnveidošana var sekmēt izaugsmi veicinošu publisko izdevumu lielāku īpatsvaru. Reaģējot uz ieteikumiem, dalībvalstis ir turpinājušas stiprināt savu fiskālo sistēmu dažādus aspektus. Austrija 2017. gada janvārī pieņēma jaunu Fiskālās izlīdzināšanas likumu, ar kuru vienkāršo noteikumus par pārskaitījumu veikšanu starp dažādiem valdības līmeņiem. Itālija pabeidza sava budžeta procedūras un struktūras 2009. gada reformu. Somija savā tiesību sistēmā iekļāva nepārprotamu “izpildi vai paskaidro” principu saistībā ar tās neatkarīgās fiskālās iestādes atzinumiem par atbilstību valsts fiskālajiem noteikumiem. Turklāt dažas dalībvalstis ir nopietni apsvērušas savu iekšējo sistēmu uzlabošanu. Nīderlande un Zviedrija ir izveidojušas īpašas darba grupas (attiecīgi padomdevēju grupu, kurā ir augsta ranga ierēdņi, un parlamentāro komiteju), kuras pārskatīja spēkā esošās sistēmas un 2016. gadā ierosinātos uzlabojumus. Gandrīz visās dalībvalstīs fiskālās padomes tagad aktīvi piedalās valsts mēroga diskusijās par fiskālo politiku. Tās regulāri publicē neatkarīgus novērtējumus par budžeta plāniem un rezultātiem. Pēc tam, kad 2016. gada pirmajā pusē pilnībā sāka darboties Bulgārijas fiskālo jautājumu padome, Čehijas Republika, Polija un Slovēnija ir vienīgās dalībvalstis, kurām nav operatīvas fiskālās padomes.

Komisija ir pārskatījusi fiskālā pakta transponēšanu. Komisija tika aicināta to darīt Līguma par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā ietvaros. Fiskālā pakta noteikumu mērķis ir uzlabot konsekvenci starp valstu un Eiropas fiskālajām sistēmām un paplašināt dalībvalstu atbildību par tām. Komisijas ziņojums tiek pieņemts vienlaikus ar šo tiesību aktu kopumu, pēc tam, kad veiktas daudzpusīgas apspriedes ar 22 līgumslēdzējām pusēm (eurozonas valstis, kā arī Bulgārija, Dānija un Rumānija)¹³. Ziņojums liecina, ka visas līgumslēdzējas puses, ievērojot fiskālā pakta prasības un Savienības tiesību aktus, ir būtiski pielāgojušas savu valstu fiskālās sistēmas.

Pensiju un veselības aprūpes sistēmu reformēšana var uzlabot publisko finanšu kvalitāti, jo to vidēja termiņa un ilgtermiņa ilgtspēja rada būtiskas problēmas, ņemot vērā augsto parāda līmeni un sabiedrības novecošanu. Vidējā termiņā un ilgtermiņā lielākā daļa dalībvalstu saskaras ar vidēji nopietniem vai nopietniem ilgtspējas riskiem¹⁴. Tiem

¹³ Apspriežu mērķis bija dot līgumslēdzējām pusēm iespēju iesniegt savus apsvērumus par Komisijas konstatējumiem, kā paredzēts Līguma par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā 8. panta 1. punktā.

¹⁴ Tika konstatēts, ka fiskālās stabilitātes riski vidējā termiņā un ilgtermiņā ir vidēji vai augsti Beļģijā, Čehijas Republikā, Īrijā, Spānijā, Francijā, Horvātijā, Itālijā, Kiprā, Lietuvā, Luksemburgā, Ungārijā, Maltā, Nīderlandē, Austrijā, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā, Slovākijā, Somijā un Apvienotajā Karalistē. Detalizētu fiskālās

par iemeslu ir vēl aizvien lielais prognozētais valsts parāda apjoms un prognozēto ar iedzīvotāju novecošanu saistīto valsts tēriņu pieaugums. Šie riski norāda, ka ir vajadzīgas papildu reformas, jo īpaši veselības aprūpes un pensiju jomā, kas, no vienas puses, risinātu fiskālās problēmas un, no otras puses, nodrošinātu piekļuvi veselības aprūpei un pensiju adekvātumu. Progress panākts daudzās valstīs, un tam būs pozitīva ietekme uz ilgtermiņa fiskālo ilgtspēju, jo īpaši īstenoto pensiju reformu un nesenās fiskālās konsolidācijas dēļ.

Vairākās dalībvalstīs pagājušajā gadā par problemātisku tika atzīta pensiju sistēma. Kaut arī iepriekšējos gados daudzas dalībvalstis ir pieņēmušas nozīmīgas pensiju reformas, progress pensiju sistēmu reformēšanā bija ļoti ierobežots vai tāda vispār nebija starp valstīm, par kurām 2016. gadā tika pieņemti konkrētām valstīm adresēti ieteikumi. Šai valstu grupai joprojām ir politikas problēmas, un tās jānovērš, nodrošinot labāku aktuāro ekvivalentu un augstāku faktiskās pensionēšanās līmeni vai augstāku vispārējo nodarbinātības līmeni.

Progress veselības aprūpes sistēmu reformēšanā ar mērķi nodrošināt izmaksu lietderību un piekļuvi pakalpojumiem, vienlaikus saglabājot ilgtspēju, dažādās dalībvalstīs atšķiras¹⁵. Vairākās valstīs (Īrijā, Lietuvā, Austrijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā un Somijā) ir panākts zināms progress, īstenojot konkrētajai valstij adresētos ieteikumus. Šis progress ietver arī uzlabotu izmaksu lietderību, izdevumu mērķu izmantošanu un to pārskatīšanu, pārorientēšanos uz lētāku aprūpi un tās izmantošanu, kā arī neoficiālo maksājumu ierobežošanu. Citas valstis ir panākušas tikai nelielu progresu. Lai padarītu veselības aprūpes sistēmas efektīvākas, pieejamākas un noturīgākas, vairākās dalībvalstīs iesāktās reformas ir jāturpina un jāpaātrina. Tas šīm valstīm palīdzēs uzlabot iedzīvotāju veselību, ekonomisko labklājību un sociālo kohēziju. Reformas ietver: piekļuves nodrošināšanu savlaicīgai un kvalitatīvai veselības aprūpei visiem; pāreju no aprūpes stacionārā uz ambulatoro aprūpi; ieguldījumus veselības veicināšanā, primārajā veselības aprūpē un integrētā aprūpē; minēto sistēmu vadības uzlabošanu; zāļu lietošanu racionālāk; veselības aprūpes tehnoloģiju novērtējuma izmantošanu; centralizētāku publisko iepirkumu un e-veselības un veselības informācijas rīkus.

6. TURPMĀKIE PASĀKUMI

Komisija turpinās iesaistīties konstruktīvā dialogā ar dalībvalstīm. Ziņojumos par valstīm sniegtā situācijas analīze tiks apspriesta ar dalībvalstīm divpusējās sanāksmēs. Komisijas priekšsēdētāja vietnieki un komisāri apmeklēs dalībvalstis, lai tiktos ar valdībām, valstu parlamentiem, sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām personām. Tiek sagaidīts, ka dalībvalstis pievērsīsies identificēto problēmu risināšanai savās valsts reformu programmās, kā arī stabilitātes vai konverģences programmās, kas jāpublicē un jāiesniedz Komisijai līdz aprīļa vidum. Komisija apspriedīs situācijas analīzes galvenos rezultātus ar Eiropas Parlamentu.

---

stabilitātes problēmu novērtējumu skatīt Eiropas Komisijas izdevumā (2017.) "Debt Sustainability Monitor 2016", *European Economy, Institutional papers, No 47*.

¹⁵ Pārskatu par problēmām un potenciālajiem politikas risinājumiem veselības nozarē skatīt Eiropas Komisijas izdevumā (2016.), "Joint Report on Health care and Long-term Care Systems & Fiscal Sustainability", *European Economy, Institutional papers, No 36*.

Tiek sagaidīts, ka dalībvalstis cieši iesaistīs savus parlamentus un sociālos partnerus un nodrošinās plaša ieinteresēto personu loka līdzdalību reformu procesā. Ņemot vērā to, ka reformu veiksmīga īstenošana bieži vien ir atkarīga no zemākiem pārvaldes līmeņiem, Komisija arī aicināja dalībvalstis savās valsts reformu programmās paskaidrot, kā reģionālās un vietējās pašvaldības atkarībā no kompetenču sadalījuma atsevišķās dalībvalstīs bijušas iesaistītas reformu programmas sagatavošanā un to īstenošanā un/vai izstrādē.

1. PIELIKUMS – MAKROEKONOMIKAS UN FISKĀLĀS NELĪDZSVAROTĪBAS INTEGRĒTA UZRAUDZĪBA

	Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra (MNNP)¹⁶	Stabilitātes un izaugsmes pakts (VTM: vidēja termiņa mērķis / PBDNP: pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra)	Piezīmes
BE		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu ¹⁷	
BG	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
CZ		Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
DK		Preventīvā daļa Sasniegts VTM	
DE	Ir nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Pārsniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
EE		Preventīvā daļa Sasniegts VTM	
IE	Ir nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	
EL		Korektīvā daļa Pārmērīgs budžeta deficīts, korekcijas termiņš: 2016. gads	Tiek īstenota speciāla finansiālās palīdzības programma

¹⁶ Kategorijas “nelīdzsvarotība” un “pārmērīga nelīdzsvarotība” prasa īpašo uzraudzību, ko pielāgo atkarībā no problēmu smaguma.

¹⁷ Noteikums par parādu: ja attiecībā uz parāda attiecību pret IKP netiek ievērota 60 % atsaucēs vērtība, attiecīgajai dalībvalstij piemēro pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, pēc tam, kad vērā ņemti visi būtiskie aspekti un ekonomikas cikla ietekme, ja parādu līmeņa un 60 % atsaucēs vērtības starpība katru gadu nesamazinās par 1/20 (vidēji trīs gadu laikā). Pārejas noteikums par parādu: katrai dalībvalstij, kam piemērota pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra, pēc pārmērīga budžeta deficīta korekcijas tiek piešķirts trīs gadu ilgs laikposms, lai panāktu atbilstību noteikumam par parādu. Tas nenozīmē, ka noteikumu par parādu šajā laikposmā nepiemēro nemaz, jo dalībvalstij minētajā pārejas periodā jāpanāk pietiekams progress atbilstības nodrošināšanā. Ja progress, kas pārejas periodā panākts atbilstības nodrošināšanā ar parāda robežvērtību, tiek novērtēts negatīvi, var tikt uzsākta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra.

		Sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	
ES	Ir nelīdzsvarotība	Korektīvā daļa Pārmērīgs budžeta deficīts, korekcijas termiņš: 2018. gads	
FR	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Korektīvā daļa Pārmērīgs budžeta deficīts, korekcijas termiņš: 2017. gads	
HR	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Korektīvā daļa Pārmērīgs budžeta deficīts, korekcijas termiņš: 2016. gads Sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu ¹⁸	

¹⁸ Atkarīgs no PBDNP lēmuma atcelšanas, pamatojoties uz validētiem 2016. gada budžeta pēdējiem datiem.

	Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra (MNNP)	Stabilitātes un izaugsmes pakts (VTM: vidēja termiņa mērķis / PBDNP: pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra)	Piezīmes
IT	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
CY	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	
LV		Preventīvā daļa Sasniegts VTM	
LT		Preventīvā daļa Sasniegts VTM	
LU		Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
HU		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
MT		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM	
NL	Ir nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Pārsniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
AT		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
PL		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM	
PT	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Korektīvā daļa Pārmērīgs budžeta deficīts, korekcijas termiņš:	

		2016. gads Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu ¹⁹	
RO		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM	
SI	Ir nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	
SK		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM	
FI	Nelīdzsvarotības nav	Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; parāda attiecība pret IKP, kas pārsniedz 60 % no IKP atsaucēs vērtības	MNNP tiek izbeigta
SE	Ir nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
UK		Korektīvā daļa Pārmērīgs budžeta deficīts korekcijas termiņš: 2016.–2017. gads	

(*) "Divu tiesību aktu paketes" (Regula Nr. 473/2013) ieteikumi par veicamajiem pasākumiem, lai nodrošinātu pārmērīga valsts budžeta deficīta laikus veiktu novēršanu, attiecas vienīgi uz eurozonas dalībvalstīm.

¹⁹ Atkarīgs no PBDNP lēmuma atcelšanas, pamatojoties uz validētiem 2016. gada budžeta pēdējiem datiem.

2. PIELIKUMS – STRATĒGIJĀ „EIROPA 2020” IZVIRZĪTO MĒRĶU SASNIEGŠANĀ PANĀKTAIS PROGRESS

Stratēģijā “Eiropa 2020” Eiropas Savienībai noteiktie mērķi	2010. gada dati	Jaunākie pieejamie dati.	2020. gadā, pamatojoties uz nesenām tendencēm
1. 20–64 gadus vecu iedzīvotāju nodarbinātības līmeņa palielināšana līdz vismaz 75 %	68,6 %	70,1 % (2015. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
2. Apvienoto publisko un privāto investīciju palielināšana pētniecībā un izstrādē līdz 3 % no IKP	1,93 %	2,03 % (2015. gads)	Mērķis, visticamāk, netiks sasniegts
3.a. Samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas par vismaz 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni	14,3 % samazinājums	22 % samazinājums (2015. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
3.b. Palielināt atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas īpatsvaru galīgajā enerģijas patēriņā līdz 20 %	12,8 %	16 % (2014. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
3.c. Panākt energoefektivitātes pieaugumu par 20 %	5,7 % pieaugums (primārās enerģijas patēriņā)	10,7 % pieaugums (primārās enerģijas patēriņā 2015. gadā)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
4.a. Panākt, ka skolu priekšlaicīgi pametušo īpatsvars būtu mazāks par 10 %	13,9 %	10,8 % (2016. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
4.b. Palielināt to 30–34 gadus veco iedzīvotāju īpatsvaru, kuri ir pabeiguši augstāko izglītību, līdz vismaz 40 %	33,8 %	39 % (2016. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
5. Paglābt no nabadzības un sociālās atstumtības riska vismaz 20 miljonus cilvēku	0,5 miljonu pieaugums (salīdzinot ar 2008. pārskata gadu)	1,7 miljonu pieaugums (salīdzinot ar 2008. pārskata gadu)	Mērķis, visticamāk, netiks sasniegts

Avoti: Eiropas Komisija; Eiropas Vides aģentūra.

3. PIELIKUMS – PADZIĻINĀTO PĀRSKATU KONSTATĒJUMI PAR DALĪBVALSTĪM

Bulgārijā pastāv pārmērīga nelīdzsvarotība. Konstatētas nepilnības finanšu sektorā, kā arī lielas uzņēmumu parādsaistības nepietiekamas darba tirgus pielāgošanās apstākļos. Ņemot vērā tekošā konta pārpalikumu, neto ārējās saistības ir samazinājušās. Banku nozare ir stabilizējusies, tomēr vēl nav pilnībā atrisinātas iepriekšējo problēmu sekas saistībā ar vāju pārvaldību un uzraudzību. Iestādes ir pabeigušas aktīvu kvalitātes pārskatīšanu un stresa testus banku nozarē, kā arī pensiju fondu un apdrošināšanas sabiedrību bilanču pārskatus. Attiecīgajiem uzņēmumiem adresēti turpmāki pasākumi, bet tie vēl ir jāīsteno. Aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšana korporatīvajā sektorā ir bijusi pienācīga, taču lēna, tādēļ privātā sektora parāda uzkrājuma, kā arī ienākumus nenesošu aizdevumu līmenis joprojām ir augsts. Apstākļi darba tirgū ir uzlabojušies, bet nodarbinātības līmenis ir zems, ilgtermiņa bezdarba līmenis ir augsts, un joprojām pastāv neatbilstība darba tirgus vajadzībām. Ir veikti daži politikas pasākumi galveno nelīdzsvarotības avotu novēršanai, tomēr ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi, lai novērstu atlikušās nepilnības finanšu nozarē, tostarp nepilnības banku un nebanku finanšu uzraudzībā, kā arī trūkumus, kas kavē maksātspējas regulējumu.

Vācijā pastāv nelīdzsvarotība. Pastāvīgi augstajam tekošā konta pārpalikumam ir pārrobežu nozīme, un tas atspoguļo pārmērīgus ietaupījumus un pieticīgus ieguldījumus gan privātajā, gan publiskajā sektorā. Tekošā konta pārpalikums 2015. un 2016. gadā turpināja palielināties, un ir sagaidāms, ka tas saglabāsies augstā līmenī. Pārpalikuma problēmas novēršana ietekmēs līdzsvara atjaunošanas izredzes pārējā eurozonā, jo dinamiskāks iekšzemes pieprasījums Vācijā palīdz pārvarēt zemu inflāciju un samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru dalībvalstīs, kurās ir augsts parādu līmenis. Publiskie ieguldījumi pēdējos gados ir palielinājušies, bet, izteikti kā daļa no IKP, joprojām ir zemi, salīdzinot ar eurozonu un ņemot vērā fiskālo telpu un neveikto ieguldījumu problēmu, jo īpaši pašvaldību līmenī. Neraugoties uz zemām procentu likmēm, kas rada labvēlīgus finansēšanas nosacījumus, uzņēmējdarbības ieguldījumi IKP vēl aizvien ir pieticīgi. Turpinoties privātā patēriņa atlabšanai, mājsaimniecību ietaupījumi eurozonā ir sasnieguši rekordaugstu līmeni. Ir veikti pasākumi publisko izdevumu stiprināšanai un federālo fiskālo attiecību struktūras uzlabošanai. Papildu politikas pasākumi būtu jāvērs uz to, lai vēl vairāk stiprinātu ieguldījumus, tostarp veicot pakalpojumu nozares reformu un uzlabojot nodokļu sistēmas efektivitāti, kā arī veicinot otro pelnītāju, zemu atalgotu darba ņēmēju un gados vecāku darba ņēmēju darba tirgus aktivitāti, lai palielinātu mājsaimniecību ienākumus un vērstos pret sabiedrības novecošanas sekām.

Īrijā pastāv nelīdzsvarotība. Neraugoties uz uzlabojumiem plūsmas mainīgajos lielumos, liels publiskais un privātais parāds un neto ārējās saistības rada neaizsargātību. Straujš produktivitātes pieaugums pēdējos gados ir palīdzējis uzlabot konkurētspēju, un neto starptautisko ieguldījumu pozīcijas neseno pasliktināšanos, šķiet, izraisījuši faktori, kas nav saistīti ar vietējo ekonomiku. Spēcīgas atlabšanas kontekstā privātā un valsts sektora parāda attiecība pret IKP joprojām ir augsta, tomēr tā samazinās. Ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvars pēdējos gados ir samazinājies, tomēr joprojām ir augsts. Bankas ir labi rekapitalizētas, un to rentabilitāte, lai gan tā joprojām ir zema, pakāpeniski uzlabojas. Mājokļu cenas strauji pieaug, ko galvenokārt izraisījis ierobežots piedāvājums, tomēr tās pieaug no, iespējams, pārāk zema līmeņa. Pēdējos gados ir veikti politikas pasākumi, lai stiprinātu finanšu nozari, pārstrukturētu parādu, palielinātu mājokļu piedāvājumu un uzlabotu publisko finanšu ilgtermiņu stabilitāti, un papildu pasākumi ir sagatavošanas posmā.

Spānijā pastāv nelīdzsvarotība. Spēcīga ekonomikas atlabšana palīdz atjaunot ekonomikas līdzsvaru. Tomēr liela nelīdzsvarotība gan publiskā, gan privātā ārējā un iekšējā parāda veidā

rada neaizsargātību augsta bezdarba apstākļos, un tai ir pārrobežu nozīme. Ārējā sektorā līdzsvara atjaunošana ir pavirzījusies uz priekšu, pateicoties kopš 2013. gada fiksētajam tekošā konta pārpalikumam. Tomēr neto ārējās saistības joprojām ir ļoti augstas, un paies laiks, līdz tās sasniegs stabilu līmeni. Privātā sektora parāda samazināšana arī ir pavirzījusies uz priekšu, un to sekmē labvēlīgi izaugsmes apstākļi, kamēr veselīgāka finanšu nozare veicina saimniecisko darbību. Tomēr joprojām pastāv nepieciešamība samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru, jo īpaši mājsaimniecībās. Ņemot vērā lielu deficītu (kaut gan tas samazinās), paredzams, ka valsts sektora parāds kā daļa no IKP nemazināsies, neraugoties uz diezgan stabilu atlabšanu. Neraugoties uz ievērojamu samazinājumu pēdējos trīs gados, bezdarba līmenis joprojām ir ļoti augsts. Ir veikti pasākumi, lai palielinātu konkurētspēju, tomēr papildu politikas pasākumi palīdzētu uzturēt ārējo pārpalikumu, nodrošinātu valdības budžeta deficīta stabilu samazinājumu un atbalstītu ilgspējīgu izaugsmi.

Francijā pastāv pārmērīga nelīdzsvarotība. Zema produktivitātes pieauguma kontekstā liels valsts parāds un vāja konkurētspēja var apdraudēt nākotnes perspektīvas, turklāt ar pārrobežu ietekmi. Konkurētspēja ir sākusi uzlaboties, un eksporta tirgus daļas pēdējos gados ir stabilizējušās. Neraugoties uz pasākumiem darbaspēka izmaksu samazināšanai un mērenu algu dinamiku, produktivitātes pieticīga izaugsme kavē izmaksu konkurētspējas ātrāku atlabšanu. Nefinanšu sabiedrību peļņas normas kopš 2013. gada ir nedaudz palielinājušās, tomēr turpina negatīvi ietekmēt ieguldījumus. Valsts sektora parāds turpina pieaugt, kaut arī tā temps ir nedaudz palēninājies, un ilgspējas riski vidējā termiņā ir augsti. Iepriekšējās politikas saistības ir īstenotas praksē, lai uzlabotu produktu un darba tirgu funkcionēšanu un MVU konkurētspēju. Kaut gan nesenajās reformās gūti ievērojami panākumi, vairākas politikas problēmas vēl ir jāatrisina, un būtu vajadzīga turpmāka rīcība, jo īpaši lai palielinātu publisko izdevumu un nodokļu sistēmas efektivitāti, lai veiktu minimālās algas un bezdarba pabalstu sistēmas reformu un lai uzlabotu izglītības sistēmu un uzņēmējdarbības vidi.

Horvātijā pastāv pārmērīga nelīdzsvarotība. Neaizsargātība ir saistīta ar lielu valsts, privātā sektora un ārējo parādu, kas lielā mērā ir denominēts ārvalstu valūtā, turklāt valstij ir zems izaugsmes potenciāls. Tekošā konta pārpalikuma dēļ ir sācis samazināties bruto ārējais parāds, tomēr tas joprojām ir augsts. Ekonomikas atlabšanas paātrināšanās sekmē privātā parāda attiecības pret IKP turpmāku samazināšanos, un no šā gada samazinās arī valsts parāda attiecība pret IKP. Neraugoties uz nesensajiem zaudējumiem, finanšu sektors joprojām ir samērā labi kapitalizēts un rentabilitāte atlabst. Ienākumus nenesošo aizdevumu īpatsvars ir sācis samazināties, tomēr tas joprojām ir augsts. Iepriekšējos gados ir pieņemti vairāki pasākumi, kas saistīti ar maksātspējas regulējumiem un darba tirgus elastības uzlabošanu, un publiskās finanses ir ievērojami uzlabojušās, taču strukturālo reformu gaita kopš 2015. gada vidus ir apstājusies. Politikas nepilnības saglabājas, īpaši publisko finanšu pārvaldībā, valsts pārvaldes modernizācijā, uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un zemā aktivitātes līmeņa novēršanā.

Itālijā pastāv pārmērīga nelīdzsvarotība. Ņemot vērā augsto ienākumus nenesošo aizdevumu īpatsvaru un bezdarbu, liels valsts sektora parāds un ieilgusi vājas produktivitātes dinamika nozīmē apdraudējumu nākotnes perspektīvām, turklāt ar pārrobežu ietekmi. Valdības parāda attiecība pret IKP stabilizēsies, bet vēl nav sākusi samazināties, ņemot vērā strukturālās primārās bilances pasliktināšanos un pieticīgo nominālo izaugsmi. Konkurētspēja saglabājas vāja, jo produktivitātes dinamika ir bijusi pieticīga arī ieguldījumu lēnas atgūšanas dēļ. Ieņēmumus nenesošo aizdevumu apjoms tikai nesen sācis stabilizēties un joprojām ietekmē banku peļņu un aizdevumu politiku, vienlaikus saistībā ar grūtībām piekļūt kapitāla tirgiem var rasties kapitalizācijas vajadzības. Dalība darba tirgū un nodarbinātība pieaug, taču

bezdarba līmenis, jo īpaši ilgtermiņa bezdarbs, joprojām ir augsts, un tas negatīvi ietekmē izaugsmi nākotnē. Pēc budžeta procesa, darba tirgus, banku sektora, maksātspējas procedūru, tiesu sistēmas un valsts pārvaldes pozitīvas reformas tās radītais impulss kopš 2016. gada vidus ir pavājinājies, un joprojām pastāv svarīgas politikas nepilnības, it īpaši attiecībā uz konkurenci, nodokļiem, cīņu pret korupciju un koplīgumu slēgšanas sistēmas reformu.

Kiprā pastāv pārmērīga nelīdzsvarotība. Ļoti augsts ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvars noslogo finanšu sektoru, un liels privātais, valsts un ārējais parāds apgrūtina ekonomiku augsta bezdarba un vāja izaugsmes potenciāla apstākļos. Tekošā konta bilance joprojām ir negatīva un nav pietiekama, lai garantētu neto ārējo saistību līmeņa ilgtspējīgu attīstību. Tiek paredzēts, ka valsts sektora parāds ir sasniedzis maksimumu, bet sagaidāms, ka pašreizējā fiskālās politikas vājināšanās palēninās vajadzīgās korekcijas. Neraugoties uz banku nozares nozīmīgu pārstrukturēšanu un uzlabotām kapitāla pozīcijām, ieņēmumus nenesošo aizdevumu apjoms lēnām samazinās, tomēr joprojām ir ļoti augsts. Vāja līgumu izpilde, tiesu sistēmas nepilnības un problēmas, kas kavē īstenot piespiedu atsavināšanas un maksātspējas tiesību aktus, kavē privātā sektora aizņemto līdzekļu īpatsvara un ienākumus nenesošu aizdevumu samazināšanu. Kopš 2016. gada ir vājinājušies reformu radītie impulsi un saglabājušās politikas nepilnības tādās jomās kā valsts pārvalde, fiskālā pārvaldība, tiesu sistēma, īpašumtiesības apliecinājošu dokumentu sistēma, elektroenerģija un privatizācija.

Nīderlandē pastāv nelīdzsvarotība. Šī nelīdzsvarotība ir saistīta ar augstu privātā sektora parāda līmeni un lielu tekošā konta pārpalikumu, turklāt ar pārrobežu ietekmi. Privātā sektora parāds pēdējos gados ir samazinājies tikai ļoti pakāpeniski. Nominālais hipotēku parāds pieaug, ņemot vērā to, ka atsākušas pieaugt mājokļu cenas. Lielais tekošā konta pārpalikums, kas galvenokārt atspoguļo ekonomikas strukturālās iezīmes un politikas nostādnes attiecībā uz nefinanšu sabiedrībām, samazinās, jo uzlabojas iekšzemes pieprasījums. Mājsaimniecību aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas vajadzības veicina kopējo ietaupījumu. Nesenie pasākumi, kuru mērķis ir samazināt nodokļu un ar nodokļiem nesaistītu īpatsvaru darbaspēka izmaksās, var veicināt iekšzemes pieprasījumu. Tomēr politikas problēmas joprojām ir saistītas ar pensiju reformu un procentu likmes atskaitījumu no hipotekārajiem kredītiem, kā mērķis ir līdzsvarot hipotekāro kredītu ņemšanas stimulus.

Portugālē pastāv pārmērīga nelīdzsvarotība. Augstais neto ārējo saistību līmenis, lielais privātais un valsts parāds un ienākumus nenesošo aizdevumu lielā daļa rada neaizsargātību apstākļos, kad bezdarba līmenis pazeminās, tomēr joprojām ir augsts, kā arī zemas produktivitātes apstākļos. Potenciālā izaugsme joprojām atpaliek no pirmskrīzes līmeņa, to skārušas pastāvīgas nepilnības un neelastība preču un darba tirgū, kā arī liela ārējā nelīdzsvarotība. Tekošā konta bilance joprojām ir mazāka par līmeni, kas nepieciešams neto ārējo saistību būtiskai korekcijai, un darbaspēka vienības izmaksas paaugstinās lēna ražīguma pieauguma, kā arī algu pieauguma dēļ. Privātā sektora parāda līmenis samazinās, un valsts sektora parāds ir stabilizējies, kaut arī joprojām pastāv vajadzība samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru. Ienākumus nenesošo aizdevumu augstais līmenis vēl nav stabilizējies, un kopā ar zemu rentabilitāti un salīdzinoši nelielajām kapitāla rezervēm tie rada risku banku bilancēs. Apstākļi darba tirgū ir uzlabojušies, tomēr jauniešu un ilgtermiņa bezdarba līmenis, kā arī tirgus segmentācija joprojām ir augsta. Kopš 2014. gada ir vājinājies reformu radītais impulss, un saglabājas politikas nepilnības tādās jomās kā produktu un pakalpojumu tirgus, prasmes un inovācijas, fiskālā ilgtspēja, uzņēmumu parādu pārstrukturēšana un darba tirgus neelastība.

Slovēnijā pastāv nelīdzsvarotība. Neaizsargātību rada nepilnības banku nozarē, uzņēmumu parādsaistības un fiskālie riski. Uzrājumu nelīdzsvarotība pakāpeniski samazinās, tostarp ņemot vērā atsākto izaugsmi. Uzņēmumu sektors ir piedzīvojis ievērojamu aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanos, un ir atsākušies privātie ieguldījumi, tostarp ārvalstu tiešie ieguldījumi, tomēr salīdzinājumā ar citām reģiona valstīm ienākošo ārvalstu tiešo ieguldījumu līmenis joprojām ir zems. Valsts parāds 2015. gadā sasniedza maksimālo līmeni, un turpmākajos gados ir sagaidāma lejupvērsta korekcija. Banku nozares restrukturizācijā panāktais progress sakrita ar ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvara strauju samazināšanos, un paredzams, ka tas turpinās samazināties. Valdība ir veikusi attiecīgus pasākumus banku sektora konsolidēšanai un pārstrukturēšanai, kā arī valsts uzņēmumu pārvaldības uzlabošanai. Tomēr ir jāveic turpmāki politikas pasākumi, lai novērstu uzņēmumu parādu un atlikušās nepilnības finanšu nozarē, lai nodrošinātu valsts finanšu ilgtermiņa ilgtspēju un uzlabotu uzņēmējdarbības vidi.

Somijā nepastāv nelīdzsvarotība. Pēdējos gados Somijā ir novēroti konkurētspējas zudumi saistībā ar svarīgu nozaru stāvokļa pasliktināšanos un algu pieaugumu, kas pārsniedz produktivitāti. Pēc krīzes ir samazinājusies potenciālā izaugsme, un paredzams, ka darba ražīguma pieaugums joprojām būs pieticīgs. Banku nozare ir labi kapitalizēta un samērā ienesīga, un ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvars ir zems. Privātā sektora parāds procentos no IKP palielinās, bet lēnākā tempā. Valsts sektora parāds pēdējos gados ir strauji pieaudzis, taču joprojām ir salīdzinoši pieticīgā līmenī, un tā pieauguma temps nesēn ir palēninājies. Jaunuzņēmumu dinamiska aktivitāte veicina strukturālās pārmaiņas. Sekojot spēcīgam, valdības dotam impulsam, sociālie partneri vienojās par pasākumiem izmaksu konkurētspējas uzlabošanai, jo īpaši attiecībā uz darbaspēka izmaksām, kā arī uzņēmumu izturētspējas veicināšanai, izmantojot elastīgāku atalgojuma noteikšanas praksi. Ir veikti arī pasākumi, lai ierobežotu stimulus uzņemties pārmērīgu hipotekāro kredītu. Potenciālas politikas problēmas ir saistītas ar ilgtermiņa bezdarba līmeņa pastāvīgu pieaugumu, kas norāda uz to, ka nepieciešams mērķtiecīgāk virzīt aktīvā darba tirgus politiku un turpināt ieguldīt mūžizglītībā un profesionālajās apmācībās.

Zviedrijā pastāv nelīdzsvarotība. Pastāvīgs mājokļu cenu pieaugums no jau tā pārāk augstu novērtēta līmeņa apvienojumā ar mājāsaimniecību parāda pastāvīgu pieaugumu rada haotiskas korekcijas risku. Jau tā augstais mājāsaimniecību parādu līmenis turpina augt, bet mājokļu cenas, kas, iespējams, ir nepamatoti augstas, turpina pieaugt paātrinātā tempā. Lai gan bankas šķiet pietiekami kapitalizētas, haotiskas korekcijas varētu skart arī finanšu sektoru, jo bankas aizvien vairāk iesaistās mājāsaimniecību hipotēku nozarē. Šāda situācija varētu skart arī kaimiņvalstis, jo Zviedrijas banku grupām ir sistēmiska nozīme Ziemeļvalstu un Baltijas valstu reģionā. Iestādes ir labi informētas par pieaugošajiem riskiem, un pēdējos gados ir veikti pasākumi, lai iegrožotu hipotekāro parādu pieaugumu un veicinātu mājokļu būvniecību. Tomēr līdz šim īstenotie politikas pasākumi nav bijuši pietiekami, lai novērstu ekonomikas pārkaršanu mājokļu nozarē. Kopumā politikas nepilnības saglabājas ar mājokļiem saistīto nodokļu jomā, makroprudenciālajā satvarā, trūkumu novēršanā saistībā ar jaunu mājokļu piedāvājumu un šķēršļiem efektīvai esošo mājokļu izmantošanai.